UUENDATUD
Märjamaa Vallavolikogu 17.11.2026
määrusega nr 28

Märjamaa valla arengukava 2018-2030

Märjamaa 2026

SISUKORD

Sissejuhatus 3

1. Märjamaa valla arengueeldused 4

1.1. Valla keskus ja piirkonnad 4

1.2. Rahvastik 6

2. Märjamaa valla arengustrateegia 8

2.1. Märjamaa valla SWOT analüüs ja valdkonnaülesed väljakutsed 8

2.2. Visioon ja valdkonnaülesed eesmärgid 9

3. Valdkondlikud väljakutsed ja eesmärgid 11

3.1. Haridus, huvitegevus ja noorsootöö 11

3.1.1. Alusharidus 11

3.1.2. Üldharidus 13

3.1.3. Huviharidus ja huvitegevus 17

3.1.4. Noorsootöö 17

3.2. Kultuur, sport, vaba aeg 18

3.2.1. Valla raamatukogud 18

3.2.2. Valla kultuurielu, külaliikumine, ülevallalised üritused 19

3.2.3. Muuseum 20

3.2.4. Sporditegevus, tervisesport ja spordirajatised 20

3.3. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid 21

3.3.1. Sotsiaalhoolekanne ja -teenused 21

3.3.2. Tervishoid ja rahva tervise edendamine 23

3.4. Elamu- ja kommunaalmajandus ning tehniline taristu 25

3.4.1. Energiamajandus 25

3.4.2. Teed, tänavad ja liikluskorraldus 27

3.4.3. Tänavavalgustus 29

3.4.4. Vesi ja kanalisatsioon 30

3.5. Keskkond ja maakasutus 31

3.5.1. Jäätmekäitlus 31

3.5.2. Keskkonnakaitse, keskkonnateadlikkus ja keskkonnatervis 32

3.5.3. Maakasutus, heakord ja haljastus 34

3.6. Ettevõtlus 35

3.6.1. Ettevõtlus ja kohalik majandus 35

3.6.2. Turism 38
3.7. Ühistransport 39
3.8. Valla juhtimine, koostöö ja avalik kord 40
3.8.1. Juhtimine 40
3.8.2. Piirkondlik ja rahvusvaheline koostöö 42
3.8.3. Avalik kord ja turvalisus 43
4. Arengukava seire 46
Lisad 47
Lisa 1. Märjamaa valla tegevuskava 47
Lisa 2. Märjamaa valla investeeringute kava 2026-2030 47
Lisa 3. Märjamaa valla eelarvestrateegia 2027-2030 47

SISSEJUHATUS

Märjamaa vald moodustati 21. oktoobril 2017. aastal endise Märjamaa valla (01.01.2017 seisuga 6551 elanikku) ja Vigala valla (01.01.2017 seisuga ca 1248 inimest) vabatahtliku ühinemise tulemusel. Ühinemise käigus ühendati elanike soovil Märjamaa vallaga endise Raikküla valla Riidaku, Pühatu ja Kõrvetaguse külad (01.01.2017 seisuga kokku 66 elanikku). Märjamaa valla ja Vigala valla ühinemise põhimõtted ja eesmärgid on fikseeritud ühinemislepingus[1], mille alusel kuulub Märjamaa valla koosseisu Vigala osavald.

Märjamaa valla pindala on 1162,71 km², olles Rapla maakonnas territooriumilt suurim vald. Kogu Eesti kontekstis on Märjamaa vald pindala poolest seitsmendal kohal. Elanike arv 01.01.2026 seisuga oli 7197 inimest, s.o ca 6,2 inimest km^2 kohta. Märjamaa valla naaberomavalitsused on Saue vald, Lääne-Nigula vald, Lääneranna vald, Põhja-Pärnumaa vald, Kehtna vald ja Rapla vald.

Arengukava koostamise aluseks on Märjamaa valla ja Vigala valla varasemad arengukavad: Märjamaa valla arengukava 2010–2025[2] ja Vigala valla arengukava 2016–2023[3] ning ühinemislepingus määratud eesmärgid ja tegevused. Arengukava uuendamisel on arvestatud ka valla kehtivate valdkondlike arengudokumentide, rahvastikuandmete, tegevuskava, investeeringute kava ja eelarvestrateegia põhimõtetega. Arengukava eesmärk on siduda valla pikaajalised arengusuunad konkreetsete tegevuste ja investeeringutega, arvestades samal ajal valla finantsvõimekust. Investeeringute kavandamisel lähtutakse eelkõige avalike teenuste kättesaadavusest, ohutusest, ligipääsetavusest, energiatõhususest, piirkondlikust tasakaalust, seadusest tulenevatest kohustustest ja valla eelarvelistest võimalustest.

Arengukava, tegevuskava, investeeringute kava ja eelarvestrateegia moodustavad tervikliku strateegilise planeerimise süsteemi. Arengukava esimeses osas on kirjeldatud Märjamaa valla peamised asukohast tingitud arengueeldused koos rahvastiku ja piirkondade lühiülevaatega. Teises osas on välja toodud strateegia koos visiooni ning valdkonnaüleste eesmärkidega. Kolmas osa sisaldab valdkondlikke ülevaateid, väljakutseid, eesmärke ja tegevusi. Neljas osa kajastab arengukava seire, hindamise ja uuendamise protsessi.

Arengukava lisad on Märjamaa valla tegevuskava (Lisa 1), Märjamaa valla investeeringute kava (Lisa 2) ja Märjamaa valla eelarvestrateegia (Lisa 3). Investeeringute kavas on toodud eeldatavad investeeringute maksumused, mis vastavalt tegelikele hanketulemustele võivad jooksva aasta lõikes muutuda. Investeeringud on jaotatud alajaotustesse: haridus, huvitegevus ja noorsootöö; kultuur, sport ja vaba aeg; majandus ja avalik teenus; sotsiaalhoolekanne ja tervishoid.

[1] https://www.riigiteataja.ee/akt/429122016102
[2] https://www.riigiteataja.ee/akt/426092017019
[3] https://www.riigiteataja.ee/akt/419102016022

1. MÄRJAMAA VALLA ARENGUEELDUSED

1.1. Valla keskus ja piirkonnad

Märjamaa vallas on 113 asustusüksust – vallakeskus Märjamaa alev ja 112 küla. Suuremad piirkonnakeskused on Märjamaa alev, Vana-Vigala, Kivi-Vigala, Varbola, Sipa, Laukna, Valgu, Kasti ja Teenuse. Asustusüksuste suurest arvust ja pindalast lähtuvalt on võimalik Märjamaa vald jaotada kümneks piirkonnaks (vt Joonis 1):

- Varbola piirkond
- Märjamaa piirkond
- Sipa piirkond
- Laukna piirkond
- Haimre-Kasti piirkond
- Teenuse piirkond
- Konuvere-Paeküla piirkond
- Valgu-Velise piirkond
- Vana-Vigala piirkond
- Kivi-Vigala piirkond

Valla administratiivkeskus on Märjamaa alev, mis asub olulises teede ristumiskohas (põhimaantee põhja-lõuna suunaline Tallinn-Pärnu-Ikla; ida-lääne suunaline Tartu-Paide-Märjamaa-Haapsalu). Tallinnasse ja Pärnusse on võrdselt 65 km. Maakonnakeskus Rapla on 30 km kaugusel.

Asukohast lähtuvalt mõjutab valla arengut oluliselt Tallinn-Pärnu-Ikla maantee, mis avaldab transiitliiklusest ning heast ühendusest Tallinna ja Pärnuga valla arengule positiivset mõju. Samas trassikoridoriga seatud piirangud võivad saada elanikele ja maaomanikele oluliseks takistuseks.

Märjamaa valla ruumilised eesmärgid ja arengusuunad kajastatakse valla üldplaneeringus. Hetkel kehtib Märjamaa vallas Märjamaa valla üldplaneering (kehtestatud Märjamaa Vallavolikogu 20.06.2000 määrusega nr 11), Märjamaa alevi üldplaneering (kehtestatud Märjamaa alevivolikogu 19.12.2000 määrusega nr 13) ja endise Raikküla valla Kõrvetaguse, Pühatu ja Riidaku külade osas Raikküla valla üldplaneering (kehtestatud Raikküla Vallavolikogu 17.06.2002 määrusega nr 63 ja muudeti 17.12.2003 määrusega nr 19).[4] Endise Loodna valla (haldusüksus enne 2002. aasta haldusreformi) ja Vigala valla territooriumi osal üldplaneering puudub. Valla ruumilise arengu jätkusuutlikkuse eelduseks on kogu Märjamaa valla territooriumi hõlmava üldplaneeringu koostamine, millega alustati 2018. aasta detsembris.

[4] https://marjamaa.ee/elukeskkond-ehitus-transport/ehitus-ja-planeerimine/uldplaneering

MÄRJAMAA VALLA PIIRKONNAD

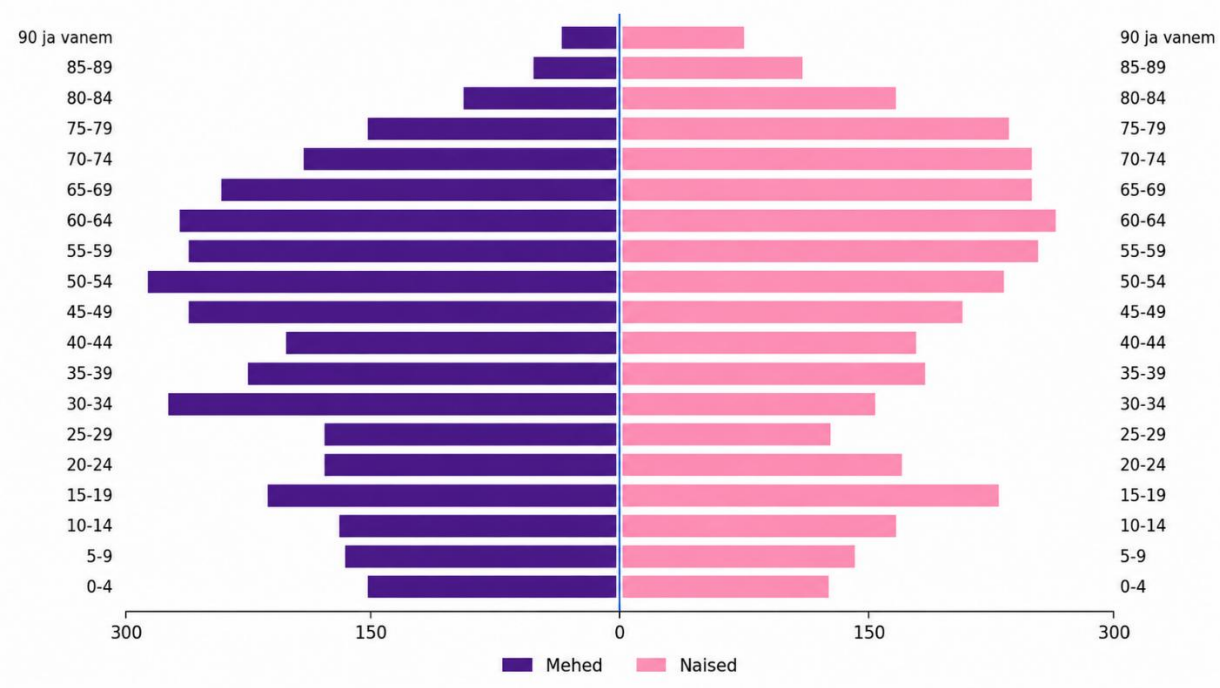

Joonis 1. Märjamaa valla piirkonnad

1.2. Rahvastik

Märjamaa vald kuulub keskmise rahvaarvuga valla hulka Eestis ja on Raplamaa arvestuses suuruselt teine omavalitsus. Sisseränne Märjamaa valda ja väljaränne Märjamaa vallast on kõige tihedamalt seotud Tallinna ja tema tagamaaga, sest antud piirkond on olnud Eesti majandusarengu kasvumootor.

Märjamaa vallas elas Statistikaameti andmetel[5] 01.01.2026 seisuga 7197 inimest, nendest 3593 olid mehed ja 3604 naised. Meeste-naiste osakaal on vastavalt 49,92% ja 50,08% (vt joonis 2).

Joonis 2. Märjamaa valla rahvastiku vanuseline jaotus, Allikas: Statistikaamet

Elanike arv Märjamaa vallas on näidanud langustrendi, 01.01.2026 seisuga on langenud 67 inimese võrra võrreldes 01.01.2025 seisuga.

Ligi 40% valla elanikest on koondunud valla keskusse ja sellega piirnevatesse küladesse. Tabelis 1 kajastatakse rahvastikuregistri andmete alusel elanike arvu muutust Märjamaa valla suuremates asustusüksustes aastatel 2019 ja 2026.

Tabel 1. Elanike arvu muutus 2019 *vs* 2026

Asustusüksus	Elanike arv 2019 a	Elanike arv 2026 a	Muutus 2019 vs 2026 a
Kasti küla	166	161	-5
Kivi-Vigala küla	211	218	7
Laukna küla	171	165	-6
Märjamaa alev	2 631	2 395	-236
Orgita küla	429	400	-29
Rangu küla	111	129	18
Sipa küla	272	244	-28
Sõtke küla	129	133	4
Valgu küla	228	208	-20
Vana-Vigala küla	289	274	-15
Varbola küla	205	220	15

[5] https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik__rahvastikunaitajad-ja-koosseis__rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV0240/table/tableViewLayout2

Märjamaa valla rahvastikuprognoos aastani 2040 on koostatud kolme stsenaariumina (vt tabel 2).

Tabel 2. Elanike arvu muutus

Stsenaarium	2020 vs 2040.a	sh. vanus 0–14	vanus 15–64	vanuses 65+
Baasstsenaarium	-9% kuni -10%	kuni -15%	-15% kuni -7%	~17%
Optimistlik stsenaarium	-4% kuni -5%	kuni -10%	-11%	kuni 17%
Jätkustsenaarium	- 20%	- 30%	-30%	11-12%

Allikas: OÜ Geomedia, 2020

Baasstsenaariumi järgi moodustavad 2040. aastal rahvastikust ligi 28–29% vanemaealised vanuses 65+, tööealiste elanike osakaal väheneb 58%-ni ning laste ja noorte vanuses 0–14 osakaal väheneb võrreldes 2020. aastaga 13%.

Optimistliku stsenaariumi järgi moodustavad 2040. aastal rahvastikust 29% vanemaealised vanuses 65+, tööealised elanikud 58% ja 0-14 aastased 14%.

Jätkustsenaariumi järgi moodustavad 2040. aastal rahvastikust 31–32% vanemaealised vanuses 65+, tööealiste elanike osakaal elanikkonnast väheneb 56%-ni ning laste ja noorte vanuses 0–14 osakaal väheneb võrreldes 2020. aastaga 12%.

2. MÄRJAMAA VALLA ARENGUSTRATEEGIA

2.1. Märjamaa valla SWOT analüüs ja valdkonnaülesed väljakutsed

Valla jätkusuutliku arengu tagab valla tugevuste ja arenguvõimaluste ärakasutamine ning valla nõrkuste osakaalu vähendamine ning ohtude vältimine ja ennetamine, mida kajastab tabel 2.

Tabel 2. Märjamaa vallas SWOT-analüüs

TUGEVUSED	NÕRKUSED
• Hea geograafiline asukoht, teede ristumiskoht põhja-lõuna ja ida-lääne suunas. • Mitmekesine ja aktiivne kultuurielu ja kvaliteetsed kultuuriobjektid. • Traditsioonilised kultuuriüritused. • Terviklik haridusasutuste skaala, mis katab kogu valla. • Mitmekesised huvihariduse ja huvitegevuse võimalused. • Tugev vallakeskus koos mitmekülgsete teenustega. • Teotahtelised inimesed. • Puhas loodus. • Turvaline elukeskkond. • Vallas on oma ujula, kino ja muuseum. • Tugevad kogukonnad ja aktiivsed külad. • Rikas oma lugude ja legendide poolest.	• Elanikkonna vähenemine ja vananemine. • Hajaasustus. • Infrastruktuuri (avalikud hooned, teedevõrk, tänavavalgustus) ülalpidamiskulud suured. • Avalikud hooned alakasutuses ja amortiseerunud. • Vajadustele mittevastav ühistransport. • Teehooldusvahendeid ei ole piisavalt. • Piiratud töökohtade valik. • Huvi ja koostöö puudumine loodushoius. • Vähene osalus riigi- ja isikukaitses. • Eestvedajate ja „sädeinimeste“ vähesus, tegijad väsivad, motivatsiooni puudus, järelkasvu napib. • Turismimagneti puudumine (objekt, sündmus). • Elamispindade, eriti üüripindade, puudus. • Keskustes on tänavavalgustus puudulik või amortiseerunud.
ARENGUVÕIMALUSED	**OHUD**
• Via Baltica arendamine. • Tihedam bussiliiklus Tallinna ja Pärnuga. • Suured turismikeskused Tallinna ja Pärnu lähedal. • Orgita ettevõtluspiirkonna arendamine. • Koostöö teenuste arendamisel. • Innovatiivsed lahendused hariduses, avalike teenuste tagamisel ning kaugtöö tegemisel.	• Riigi investeeringute vähenemine (teed, EL toetused). • Linnastumine suurte linnade suunas, kus paremad elamise, töötamise ja palgatulu võimalused. • Ootamatud poliitilised ja õigussüsteemi muutused. • Liigne bürokraatia. • Haritud inimeste väljaränne vallast ja Eestist. • Ohtusid ei tajuta, keeldutakse uskumast. • Erainvesteeringute vähenemine.

SWOT-analüüsist lähtuvalt on välja toodud peamised väljakutsed (probleemid), mille kaudu on võimalik soovitud tulemus ja eesmärgid formuleerida.

Valdkonnaülesed väljakutsed:

1. Ühistranspordi kvaliteet ja teede halb seisukord ei taga elanike vajadusi rahuldavat liikumisvõimalust ja ühendust keskustega.
2. Noorte ja motiveeritud spetsialistide tulekut pärsib elamispindade vähesus ja kindlustunde puudumine, piirkond ei ole pankadele atraktiivne.
3. Elanikkonna vähenemisest tingitult on avalike teenuste ja haridusasutuste kasutajate arv väike, avalikud hooned on alakasutuses ja amortiseerunud.
4. Valla tulubaasi vähenemisel ei ole võimalik avalikus kasutuses olevat taristut/kinnisvara nõuetekohaselt arendada ja majandada.
5. Ettevõtlust pärsib äri- ja tootmispindade puudus, palju nõukogudeaegset pärandit ja tugev konkurents tööjõu osas.
6. Liigne bürokraatia pärsib arengut ja teotahet.
7. Kriisiolukorra ja riigikaitse seadus kehtestab elanikkonnakaitse ja kriisireguleerimise valdkonnas uued nõuded. Püsivad kriisiülesanded suurendavad vajadust hinnata valla teenuste, hoonete, personali, varude ja juhtimiskorralduse kriisivalmidust ning planeerida nõuete täitmiseks täiendavaid ressursse.

2.2. Visioon ja valdkonnaülesed eesmärgid

VISIOON

Märjamaa on turvaline, atraktiivne, loodussõbraliku elu- ja töökeskkonnaga, ettevõtlusele ning võimalustele avatud vald, kus on optimaalne avalike teenuste võrgustik, head transpordi- ja liikumisvõimalused ning aktiivsed kogukonnad ja teotahtel inimesed, kes hindavad kodukoha kultuuri- ja looduspärandit, arvestavad piirkondade eripäradega ning väärtustavad erinevate põlvkondade vahelist sidusust ja koostööd.

Visiooni elluviimiseks on püstitatud viis strateegilist valdkonnaülest eesmärki, mille täitmist toetavad valdkondlikud eesmärgid ning tegevused.

Arengukava koostamisel on arvestatud kaheksa valdkonnaga (vt arengukava peatükk 3), mis on liigitatud järgmiselt:

1) haridus, huvitegevus ja noorsootöö;
2) kultuur, sport, vaba aeg;
3) sotsiaalhoolekanne ja tervishoid;
4) tehniline infrastruktuur;
5) keskkond ja maakasutus;
6) ettevõtlus;
7) ühistransport;
8) valla juhtimine, koostöö ja avalik kord.

Valdkonnaülesed eesmärgid:

- **Märjamaa on turvaline, atraktiivne ning loodussõbraliku elu- ja töökeskkonnaga vald.**
- **Avalike teenuste võrgustik on optimaalne ja kättesaadav kõigile vallaelanikele.**
- **Tehniline infrastruktuur on hästi toimiv ning vajadustele vastav.**

- **Välja on arendatud atraktiivsed ettevõtluspiirkonnad, vallas tegutsevad ettevõtted ja ettevõtlikud inimesed tagavad kõrge tööhõive ja tasuvad töökohad piirkonnas.**
- **Avatud, kogukondi kaasav ja piirkondade eripärasid arvestav juhtimine.**

3. VALDKONDLIKUD VÄLJAKUTSED JA EESMÄRGID

3.1. Haridus, huvitegevus ja noorsootöö

Aastal 2025 valmis LevelLab OÜ koostatud "Märjamaa valla haridusvõrgu analüüs ja arengustsenaariumid", mis on aluseks Märjamaa valla haridusstrateegiale 2025–2035. Haridusvaldkonna arendamisel tuleb lähtuda haridusstrateegias esitatud rahvastikuprognoosist, lapsevanemate küsitluse tulemustest, haridusasutuste fookusgrupi intervjuudest ning haridusasutuste kvaliteedi- ja finantsnäitajatest.

Haridusstrateegia rõhutab, et haridusvõrgu arendamisel tuleb üheaegselt tagada kodulähedane ja ligipääsetav haridusteenus, õppe kvaliteet, pädevate õpetajate ja tugispetsialistide olemasolu, nüüdisaegne õpikäsitus, koostöö haridusasutuste ja kogukondade vahel ning valla ressursside tõhus kasutamine.

Haridusvaldkonna kavandamisel tuleb arvestada, et laste ja noorte arv ei muutu valla eri piirkondades ühtlaselt. Teenusvajadust mõjutavad rahvastikumuutused, perede liikumine, kooli- ja lasteaiavalikud, transpordikorraldus ning haridusasutuste maine ja kvaliteet. Väiksemates põhikoolides võib õpilaste arvu vähenemine viia klassikomplektide täituvuse ja koolipidamise kulud kriitilise piirini. Seetõttu peab haridusvõrgu arendamine põhinema regulaarsel andmeanalüüsil, piirkondlike vajaduste hindamisel ja kokkulepitud rakenduskaval.

Arutelud haridusvõrgu korrastamiseks ja kaasajastamiseks ning hariduse kvaliteedi tõstmiseks on planeeritud perioodiks 2025. aasta sügisest kuni 2027. aasta sügiseni. Planeeritavad otsused rakenduvad alates 2028. aastast.

3.1.1. Alusharidus

Märjamaa valla üheks peamiseks väljakutseks on elanikkonna arvu vähenemine, mille üheks tagajärjeks on laste arvu vähesus koolides ja lasteaedades. Märjamaa Vallavalitsuse hallata on seitse lasteaeda: Kasti-Orgita Lasteaed, Kivi-Vigala Põhikool, Märjamaa Lasteaed Pillerpall, Laukna Lasteaed Linnupesa, Valgu Põhikool, Vana-Vigala Lasteaed, Varbola Lasteaed-Algkool. 1.september 2025 suleti Sipa-Laukna lasteaia Sipa hoones tegutsenud lasteaiarühm ning lasteaed jätkab tegevust muudetud põhimääruse alusel nime all Laukna Lasteaed Linnupesa. Ühtse juhtimise alla on viidud Orgita ja Kasti lasteaed, Valgu põhikool ja lasteaed, Varbola algkool ja lasteaed ning Kivi-Vigala lasteaed ja põhikool. Kahes erinevas hoones tegutsevad Kasti-Orgita lasteaed ning Kivi-Vigala lasteaed ja põhikool.

Haridusvõrgu korrastamise ja lasteaia tegevuskohtade ümberkorraldamise ühe võimaliku meetmena on kavandamisel Kasti hoone kasutamise lõpetamine alushariduse teenuse osutamiseks eeldatavalt alates 01.09.2028. Muudatuse täpne ajakava ja korraldus sõltuvad haridusvõrgu arutelude tulemustest, Orgita õppekoha arendamise võimalustest, lasteaiakohtade vajadusest ning valla investeerimis- ja rahastusvõimalustest.

Märjamaa valla lasteaedades käib 2026/2027 õppeaastal (seisuga 10.11.2026) 305 last (vt tabel 3, lk 11).

Tabel 3. Märjamaa valla lasteaiad

Jrk nr	Asutuse nimi	Rühmade arv	Laste arv 2026/2027 õa
1.	Kasti-Orgita Lasteaed	5	97
2.	Kivi-Vigala Põhikool	1	18
3.	Märjamaa Lasteaed Pillerpall	6	109
4.	Laukna Lasteaed Linnupesa	2	16
5.	Valgu Põhikool	1	18
6.	Vana-Vigala Lasteaed	1	19
7.	Varbola Lasteaed-Algkool	2	28
	KOKKU:		**305**

Prognoosi kohaselt väheneb lasteaialaste arv perioodi lõpuks ehk aastaks 2030 võrreldes 2025. aastaga ligikaudu 3%. Aastal 2030 on lasteaiaealisi lapsi prognoositavalt 292 (vt tabel 4).

Tabel 4. Lasteaialaste arvu prognoos

Asutuse nimi	Lasteaialaste arvu prognoos 2027	Lasteaialaste arvu prognoos 2030
Kasti-Orgita Lasteaed	100	106
Kivi-Vigala Põhikool	20	18
Märjamaa Lasteaed Pillerpall	112	100
Laukna Lasteaed Linnupesa	18	16
Valgu Põhikool	19	18
Vana-Vigala Lasteaed	19	16
Varbola Lasteaed-Algkool	23	18
KOKKU:	**311**	**292**

Lasteaiakohtade vajadus on tervikuna stabiilne, kuid piirkonniti erinev. Alushariduse valikul on perede jaoks määrava tähtsusega kodulähedus, kuid sama oluline on tagada õpikeskkonna kvaliteet, tugiteenuste kättesaadavus ja sujuv üleminek lasteaiast kooli. Seetõttu tuleb alushariduse korraldamisel ühendada piirkondlik kättesaadavus, paindlik juhtimiskorraldus ja tugisüsteemide süsteemne arendamine.

Märjamaa valla alushariduse taristu arendamisel tuleb eelistada lahendusi, mis vastavad rahvastikuprognoosile, teenuse sihtrühma dünaamikale, hoonefondi optimeerimise põhimõtetele ning tänapäevastele õpi-, töö-, ligipääsetavuse, energiatõhususe ja turvalisuse nõuetele. Kasti-Orgita Lasteaia Orgita hoone on amortiseerunud ning selle asendamine või laiendamine tuleb kavandada kooskõlas haridusvõrgu arendamise ja valla pikaajaliste investeerimisvõimalustega.

Uue või laiendatava lasteaiahoone kavandamisel lähtutakse liginullenergiahoone nõuetest, universaalse disaini põhimõtetest, laste ja töötajate vajadustest ning hoone pikaajalisest kasutatavusest vähemalt 10 aasta perspektiivis. Lasteaiataristu arendamisel on oluline vähendada valla suure energiakuluga hoonete mahtu, parandada energiatõhusust ning luua kaasaegne, ligipääsetav, turvaline ja võimalusel multifunktsionaalselt kasutatav õpikeskkond.

Alushariduse väljakutsed:

- Märjamaa valla haridusvõrgu arengustrateegia koostamine ja elluviimine.
- Erivajadustega laste märkamine ja õpe.
- Tugispetsialistide puuduse vähendamine.
- Lasteaedade õpikeskkonna kaasajastamine.
- Hoonete rekonstrueerimine.

- Lasteaedade õuealade valgustamine.
- Kasti-Orgita Lasteaia Orgita hoone kaasajastamine ja laiendamine, et parandada energiatõhusust, ligipääsetavust, ruumikasutust ja õpikeskkonna kvaliteeti ning hinnata liginullenergia nõuetele vastava laienduse rajamise ja olemasoleva hoonefondi ümberkorraldamise võimalusi.
- Alushariduse kättesaadavuse tagamine on määratud KOV-i püsivaks kriisiülesandeks. Uuenenud õigusloome sunnib veelgi põhjalikumalt hindama asutuste toimepidevust ja kriisikindlust.
- Koolieelse lasteasutuse kriisivalmiduse, varjumis- ja evakuatsioonivõimaluste ning laste turvalise tegutsemiskorralduse hindamine.

Eesmärk:

- **Valla lasteaedade poolt pakutud alusharidus on vajadustest lähtuv, vastab kaasaja nõuetele, on valla ulatuses ühtlaselt hea ja vanemate poolt tunnustatud. Lasteaedade õpikeskkond on turvaline ja ajale vastav ning sellega on rahul nii lapsed, lapsevanemad kui ka lasteaia töötajad.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Kvalifitseeritud õpetajate ja abiõpetajate osakaal lastehoiu- ja lasteaiarühmades on 100%, algtase 91%. Aastaks 2030 on rühmades tööl üks õpetaja, üks abiõpetaja ja üks õpetaja assistent.
- Alates 01.09.2028 rakendub alusharidusseadusest tulenevalt lasteaia direktoril magistrihariduse kvalifikatsiooninõue.
- Lastevanemate rahulolu lasteaedade osas on kasvavas trendis.
- Aastaks 2030 osutatakse kõikides valla lasteaedades tugispetsialistide teenust, algtase 6.

3.1.2. Üldharidus

Märjamaa valla hallata on kokku viis üldhariduskooli: Kivi-Vigala Põhikool, Märjamaa Gümnaasium, Valgu Põhikool, Vana-Vigala Põhikool, Varbola Lasteaed-Algkool. Märjamaa valla territooriumil Vana-Vigala külas tegutseb Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatav riigiasutus Raplamaa Rakenduslik Kolledž, mis moodustus Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskooli ning Kehtna Kutsehariduskeskuse liitmisel 31.07.2025.

Märjamaa valla koolide ühise koostöö tulemusena on vald pälvinud Lastekaitse Liidu ning Haridus- ja Teadusministeeriumi tunnustuse kanda 2026/2027. õppeaastal koolirahu valla tiitlit. Tunnustus väärtustab koolide koostööd turvalise, hooliva ja üksteisega arvestava õpikeskkonna kujundamisel.

Märjamaa valla üldhariduskoolides õpib 2026/20276 õppeaastal (seisuga 10.11.2026) 687 last (vt tabel 5).

Tabel 5. Märjamaa valla üldhariduskoolidest käivate laste arv 2026/2027 õa

Jrk nr	Asutuse nimi	I kooliaste (I–III)	II kooliaste (IV–VI)	III kooliaste (VII–IX)	gümnaasium
1.	Varbola Lasteaed-Algkool	13	2		
2.	Valgu Põhikool	18	15	13	
3.	Vana-Vigala Põhikool	12	10	27	
4.	Kivi-Vigala Põhikool	13	15	12	
5.	Märjamaa Gümnaasium	121	145	168	103
	KOKKU:	**177**	**187**	**219**	**103**

Tabelis 6 on kajastatud rahvastikuregistri andmetel 2027–2030 aastatel Märjamaa vallas prognoositav kooli minevate laste arv.

Tabel 6. Märjamaa valla üldhariduskooli minevate laste arvu prognoos Märjamaa valla piirkondade järgi perioodil 2027–2030 aasta

piirkond	2027/2028 õa	2028/2029 õa	2029/2030 õa	kokku 2027–2029
Varbola	6	6	3	15
Märjamaa	28	34	34	96
Haimre-Kasti	3	6	3	12
Sipa	2	3	3	8
Laukna	0	2	5	7
Teenuse	0	2	0	2
Konuvere-Paeküla	2	1	3	6
Valgu-Velise	6	6	7	19
Vana-Vigala	7	7	5	19
Kivi-Vigala	4	5	4	13
KOKKU:	**58**	**72**	**67**	**197**

Varbola Lasteaed-Algkool

Varbola Lasteaed-Algkool on vallas ainuke algkool. Aedkool on innovaatiline ja õppijakeskne kaasav kogukonna haridusasutus, mille missiooniks on säilitada hea õpi- ja töökeskkonnaga haridusasutus, kus õpilased õpivad 1.–4. klassini õpilaste arvust olenemata ning hoida ja edendada lasteaias sobitus- ja aiarühma tegevust. Varbola koolis õppis 2018/2019 õppeaastal 23 õpilast ja 2026/2027 õppeaastal 15 õpilast. Õppeaastal 2029/2030 astub prognoositavalt I klassi 3 õpilast (vt tabel 7).

Tabel 7. Varbola Lasteaed-Algkooli I klassi õpilaste arvu prognoos

Varbola Lasteaed-Algkool	2027/2028 õa	2028/2029 õa	2029/2030 õa
I klassi astuvate õpilaste arv	6	6	3

Valgu Põhikool

Valgu Põhikool koos lasteaia ruumidega asub endise Valgu mõisa hoones. Kooli juurde kuulub 9,5 ha suurune territoorium mõisapargiga, mis loob võimaluse korraldada õppetööd looduses. Lähtudes kooli ja lasteaia õppekavast, arvestades õpilaste individuaalsust, säilitades omanäolisuse ja traditsioonid, pakub Valgu Põhikool konkurentsivõimelist põhiharidust ja toetab õpilaste arengut elus toimetulekuks. Valgu põhikoolis õppis 2018/2019 õppeaastal 58 õpilast ja 2026/2027 õppeaastal 46 õpilast. Õppeaastal 2029/2030 astub prognoositavalt I klassi 10 õpilast (vt tabel 8).

Tabel 8. Valgu Põhikooli I klassi õpilaste arvu prognoos

Valgu Põhikool	2027/2028 õa	2028/2029 õa	2029/2030 õa
I klassi astuvate õpilaste arv	9	12	10

Vana-Vigala Põhikool

Vana-Vigala Põhikool on mõisakool, mis väärtustab oma ajaloolist pärandit. Mõisakooli ümbrus annab suurepäraseid võimalusi töökasvatuseks ning õuesõppeks. Vana-Vigala Põhikooli missiooniks on aidata kaasa õpilaste igakülgsele võimetekohasele arengule kujunemaks elukestvale õppimisele orienteeritud, elus toimetulevaiks, haritud ning adekvaatse

enesehinnanguga inimesteks. Kaasava hariduse põhimõtetest lähtuvalt õpivad klassides toevajadusega õpilased. Kooli juures on õpilaskodu, kus tagatakse õpilasele tema individuaalsetele vajadustele ja huvidele vastavad õppimis-, elamis- ja kasvatustingimused. Õpilaskodu on eelkõige mõeldud toimetulekuraskustes peredele toetamaks koolikohustuse täitmist.

Vana-Vigala põhikoolis õppis 2018/2019 õppeaastal 70 õpilast ja 2026/2027 õppeaastal 48 õpilast. Õppeaastal 2029/2030 astub prognoositavalt I klassi 5 õpilast (vt tabel 9).

Tabel 9. Vana-Vigala Põhikooli I klassi õpilaste arvu prognoos

Vana-Vigala Põhikool	2027/2028 õa	2028/2029 õa	2029/2030 õa
I klassi astuvate õpilaste arv	7	9	5

Kivi-Vigala Põhikool

Kivi-Vigala koolil on head võimalused sportimiseks ja huvitegevuseks. Kivi-Vigala Põhikool missiooniks on luua kõigile lastele võrdsed võimalused heatasemelise hariduse omandamiseks ning olla avatud täisväärtuslikule elukestvale õppele ning toetada iseseisvalt elus hakkama saava isiksuse kujunemist. Kivi-Vigala põhikoolis õppis 2018/2019 õppeaastal 28 õpilast ja 2026/2027 õppeaastal 40 õpilast. Õppeaastal 2029/2030 astub prognoositavalt I klassi 4 õpilast (vt tabel 10).

Tabel 10. Kivi-Vigala Põhikooli I klassi õpilaste arvu prognoos

Kivi-Vigala Põhikool	2027/2028 õa	2028/2029 õa	2029/2030 õa
I klassi astuvate õpilaste arv	4	5	4

Märjamaa Gümnaasium

Märjamaa Gümnaasium on valla suurim üldhariduskool. Kooli missioon on arvestada iga õpilase eripära, luua loovust, ettevõtlikkust, sportlikkust ja õppimist toetav arengukeskkond, et igast Märjamaa Gümnaasiumi õpilasest kasvaks haritud, arenemis- ja kohanemisvõimeline kodanik. Kool pakub lisaks põhikooli ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas nimetatud kohustuslikele ainetele ja kursustele võimalust süvendatult õppida eesti keelt ja kirjandust, matemaatikat ning inglise keelt, lisaks majandus- ja ettevõtlusõpet ning mitmeid valikaineid ja paljusid huviringe. Märjamaa Gümnaasiumi õppijale on loodud head tingimused omandada vajalikud teadmised, oskused ja väärtushoiakud, et jätkata õpinguid kõrgkoolis või kutseõppeasutuses.

Märjamaa gümnaasiumis õppis 2018/2019 õppeaastal 524 õpilast, 2026/2027 õppeaastal õppis koolis 537 õpilast. Õppeaastal 2029/2030 astub prognoositavalt I klassi 45 õpilast (vt tabel 11).

Tabel 11. Märjamaa Gümnaasiumi I klassi õpilaste arvu prognoos

Märjamaa Gümnaasium	2027/2028 õa	2028/2029 õa	2029/2030 õa
I klassi astuvate õpilaste arv	32	40	45

Iga kool on oma kogukonna süda. Märjamaa kogukonna identiteeti on kujundanud alates 1946. aastast keskhariduse omandamise võimaldamine piirkonna noortele. Gümnaasiumi olemasolu on ka täna üks prioriteetidest nii kooli kui valla tasandil. Märjamaa Gümnaasiumi konkurentsivõime tugevdamiseks on oluline tagada kvaliteetne haridus, turvaline ja nüüdisaegne õpikeskkond ning mitmekesised õppimisvõimalused. Tähelepanu tuleb pöörata õpitulemuste hoidmisele ja parandamisele, õpetajate professionaalse arengu toetamisele ning koolile selgelt eristuva

õppeprofiili kujundamisele. Samuti on oluline arendada koostööd Raplamaa Rakendusliku Kolledži, piirkonna ettevõtjate, huvihariduse ja noorsootööga.

Koolihoone pikaajalise kasutatavuse ning tänapäevastele õpi-, töö- ja ohutusnõuetele vastavuse tagamiseks on oluline kavandada selle rekonstrueerimine. Selleks tuleb välja selgitada rekonstrueerimise vajadus ja ulatus ning hinnata võimalusi tööde etapiviisiliseks elluviimiseks, arvestades õppetöö järjepidevuse ja valla investeerimisvõimalustega.

Üldhariduse väljakutsed:

- Märjamaa valla haridusvõrgu arengustrateegia elluviimine.
- Märjamaa valda sissekirjutatud laps omandab alushariduse ja üldhariduse valla haldusterritooriumil asuvas koolis.
- Võrdse õppekvaliteedi tagamine valla kõikides koolides.
- Erivajadustega õpilastele vajalike õppevõimaluste tagamine.
- Kvalifitseeritud eripedagoogide arvu suurendamine.
- Gümnaasiumihariduse tulevik vajab kokkuleppeid ja selget arenguvisiooni.
- Toimib koostöö Raplamaa Rakendusliku Kolledžiga.
- Kaasava hariduse arendamine võrdsete võimaluste edendamiseks.
- Mitmekesiste õppemeetodite ja -viiside arendamine ja rakendamine, et õpet personaliseerida ja individualiseerida ning rikastada seda tehnoloogia abil.
- Õpilaste arvu vähenemise tingimustes tuleb korrastada koolivõrk.
- Haridusvõrgu korrastamine rahvastikuprognoosi, kvaliteedinäitajate, koolitranspordi ja valla finantsvõimekuse alusel.
- Põhi- ja keskhariduse kättesaadavuse tagamine on määratud KOV-i püsivaks kriisiülesandeks. Uuenenud õigusloome sunnib veelgi põhjalikumalt hindama asutuste toimepidevust ja kriisikindlust.
- Haridushoonete rekonstrueerimisel varjumise, evakuatsiooni, ajutise majutuse ning toimepidevuse vajadustega arvestamine.

Eesmärk:

- **Konkurentsivõimelise hariduse 1. kuni 12. klassini saab omandada kodulähedases valla koolis. Valla koolides on pädevad ja motiveeritud õpetajad ja koolijuhid. Valla koolide õpikeskkond on mitmekesine ja vastab kaasaja nõuetele ning sellega on rahul nii õpilased, õpetajad kui vanemad. Vallas on selgelt eristuva suunaga tugev gümnaasium, kus jätkab õpinguid suurem osa põhikooli lõpetanud noortest.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Kvalifitseeritud õpetajate osakaal aastaks 2030 on vähemalt 90%, algtase 75%.
- Aastaks 2030 on tagatud koolides vajalike tugispetsialistide teenus.
- 80% kooli lõpetanutest jätkab õpinguid.
- Lapsevanemate rahulolu koolide osas on iga-aastaselt kasvava trendiga.
- Haridusasutuste kriisiplaanid ja evakuatsioonikorraldus on ajakohastatud hiljemalt 2027. aastaks, algtase 2026 hindamata.

Valla arengukava aitab ellu viia Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035[6] ja Raplamaa arengustrateegia 2035+[7] eesmärki - Eesti inimestel on teadmised, oskused ja hoiakud, mis

[6] https://kultuurikoda.eu/wp-content/uploads/2020/04/Haridusvaldkonna-arengukava-2021-2035.pdf
[7] https://rol.raplamaa.ee/wp-content/uploads/2023/02/Raplamaa-arengustrateegia-2035_230220.pdf

võimaldavad teostada end isiklikus elus, töös ja ühiskonnas ning toetavad Eesti elu edendamist ja üleilmset säästvat arengut.

3.1.3. Huviharidus ja huvitegevus

Huviharidust annab Märjamaa Muusika- ja Kunstikool (MMKK), mis on ainus huviharidust pakkuv kool Märjamaa vallas. Kool avas uksed 1988. aastal. Tol aastal alustati 80 õpilasega, neist 64 muusikakoolis ja 16 kunstikoolis. MMKK on aastaid töötanud kitsastes tingimustes, kuna asus eramajaks ehitatud hoones. 2026. aasta septembris kolis MMKK uutesse ruumidesse Märjamaa Gümnaasiumi hoones, millega paranesid huvihariduse pakkumise tingimused ja õpikeskkond. Õpilaste arv on aastate lõikes olnud mõnevõrra muutuv (vt tabel 12).

Tabel 12. Õpilaste arv Märjamaa Muusika- ja Kunstikoolis

Muusika- ja Kunstikool		**2018/2019 õa**	**2020/2021 õa**	**2022/2023 õa**	**2024/2025 õa**	**2026/2027 õa**
Õpilaste arv koolis		147	140	109	107	101
sh uute õpilaste arv	muusikakoolis	24	9	6	8	12
	kunstikoolis	21	12	22	14	15
	animatsiooni ringis					7
Õpilaste arv mudilaste rütmika ringis						14

Märjamaa vallas on huvitegevuseks palju võimalusi nii koolides, noortekeskustes, rahvamajades, spordiklubides kui ka mujal. Huvialaringide tegevus valla asutustes toetab koolides toimuvat õppeprotsessi.

Väljakutsed:

- Mitmekülgse kodulähedase huvihariduse ja -tegevuse pakkumine.
- Looduse, teaduse ja tehnika valdkonda kuuluvate ringide valikute suurendamine.
- Huvitegevuse mudeli ühtlustamine omavalitsuse erinevates piirkondades lähtudes piirkondlikest eripäradest.
- Pakkuda huvitegevuse raames piirkonna noortele võimalust osaleda ametiõppe töötubades ja ringides koostöös Raplamaa Rakendusliku Kolledžiga.

Eesmärk:

- **Märjamaa valla lastel on tagatud igakülgsed võimalused osaleda aktiivselt huvihariduses ja huvitegevustes.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Huvihariduses ja -tegevuses osaleb vähemalt 60% lastest aastaks 2030.

3.1.4. Noorsootöö

Märjamaa vallas pakutakse noortele võimalusi sportimiseks, muusika- ja kunstiõpetuseks, mitmete huvialadega tegelemiseks nii koolides, noortekeskustes, rahvamajades, raamatukogudes kui ka mujal. Märjamaa vallas koordineerib noorsootööd Märjamaa Valla Noortekeskus. Mobiilset noorsootööd rakendatakse Vana-Vigala ja Varbola piirkondades. Märjamaa alevis asuv noortekeskus pakub avatud noorsootöö teenust ning selgitab välja noorte huvid ja vajadused, et kavandada neile sobivaid tegevusi.

Märjamaa valla hajaasustusest ning piirkondade erinevatest võimalustest tulenevalt on oluline tagada noorsootöö piirkondlik kättesaadavus ja järjepidevus. Noorsootöö arendamisel tuleb pöörata tähelepanu noorte huvidele ja vajadustele vastavate tegevuste pakkumisele, noorte omaalgatuse ja osalusvõimaluste toetamisele ning koostöö tugevdamisele perede, kogukondade, haridusasutuste ja teiste noortega tegelevate organisatsioonidega.

Oluline on luua noortele võimalusi osaleda aktiivselt kogukonnaelus ja kohaliku elu kujundamises, tugevdades seeläbi nende kuuluvustunnet ja sidet kodukohaga. Samuti tuleb pöörata tähelepanu noorte heaolule ning toetada nende kaasamist noorsootöösse ja huvitegevusse sõltumata elukohast.

Väljakutsed:

- Noorsootöö piirkondliku kättesaadavuse ja järjepidevuse tagamine, arvestades valla hajaasustust ja piirkondade erinevaid võimalusi.
- Noorte huvidele ja vajadustele vastavate mitmekesiste huvitegevuse ning vaba aja veetmise võimaluste arendamine.
- Noorte omaalgatuse ja osalusvõimaluste toetamine ning nende kaasamine kohaliku elu kujundamisse.
- Noorte heaolu toetamine ja koostöö tugevdamine noortega tegelevate asutuste ning spetsialistide vahel.

Eesmärk:

- **Noorsootöö teenus on kättesaadav ja jätkusuutlik Märjamaa valla erinevate piirkondade noortele.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Noortekeskuse tegevustesse hõlmatud osatähtsuse suurendamine 50%-st 60%-ni aastaks 2030.

Noorsootöö arendamine aitab ellu viia Noortevaldkonna arengukava 2021–2035 ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ üldeesmärki – noore avarad arenguvõimalused, turvatunne ja kindel tugi loovad Eestit, mida noor tahab edasi viia ja tegevussuundadest.

3.2. Kultuur, sport, vaba aeg

3.2.1. Valla raamatukogud

Märjamaa valla hallata on üks raamatukogu, Märjamaa Valla Raamatukogu, mille koosseisu kuuluvad struktuuriüksustena 7 haruraamatukogu – Haimre, Kivi-Vigala, Laukna, Teenuse, Vana-Vigala, Valgu ja Varbola. Raamatukogud pakuvad erinevaid teenuseid kõikidele valla elanikele ning toimivad kohalike teabe- ja kultuurikeskustena.

Väljakutsed:

- Kaasaegse raamatukoguteenuse tagamine kõigis valla piirkondades.

Eesmärk:

- **Märjamaa vallas on mitmekesine raamatukoguteenus kättesaadav igale vallakodanikule, raamatukogu toetab oma tegevusega inimestes lugemisharjumiste kujunemist ja elukestvat õpet.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Märjamaa Valla Raamatukogus pakutakse vähemalt 5 teenust aastaks 2030, algtase 5.

3.2.2. Valla kultuurielu, külaliikumine, ülevallalised üritused

Märjamaa valla hallata on 6 rahvamaja: Märjamaa Valla Rahvamaja, Varbola Rahvamaja, Haimre Rahvamaja, Valgu Rahvamaja, Vana-Vigala Rahvamaja ja Kivi-Vigala Rahvamaja. Rahvamajad on kohaliku kultuurielu keskused, kus on korraldatud rahvakultuurialane harrastustegevus ja traditsioonilised rahvaüritused. Märjamaa Valla Rahvamajas tegutseb kaasaegne ja heal tasemel kino.

Lisaks rahvamajadele pakuvad kultuuriteenuseid vallas tegutsevad mittetulundusühingud ja seltsid. Märjamaa valla külad on aktiivsed ja kogukond tugev. Külade tegevusse on kaastatud Märjamaa Valla Külade Ühendus ja Vigala Külade Ümarlaud.

Märjamaa on rikas oma lugude ja legendide poolest.

Väljakutsed:

- Mitmekülgsed kultuuri- ja vaba-aja tegevused on kättesaadavad üle kogu valla.
- Piirkonda tutvustavate suurürituste edasiarendamine ja täiendavate ürituste toomine valda.
- Pärimuskultuuri ja kohaliku kultuuripärandi hoidmine ning edasiandmine noorematele põlvkondadele.
- Ühtse rahvakultuurikollektiivide ja külaliikumise toetamise põhimõtete ja rahastamise korra regulaarne ülevaatamine ja kaasajastamine.
- Kaasata kohalikku elanikkonda vallaelu kavandamisse ja tagada neile informatsiooni kättesaadavus.
- Korrastatud külad, traditsioonilised külaüritused, mis tugevdavad külade ja piirkondade identiteeti.
- Külavanemad ja sädeinimesed on motiveeritud.

Eesmärk:

- **Märjamaa vald on kohalike kultuuritraditsioonide ja kõrge vaimsusega atraktiivse elukeskkonnaga paikkond, kus on loodud soodsad võimalused ja tingimused vaba aja veetmiseks kõikidele vanusegruppidele.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- 75% elanikest on rahul kultuuriliste vaba aja veetmise võimalustega aastaks 2030, algtase hindamata (2020).

Valla arengukava aitab ellu viia Kultuuri arengukava 2021–2030[8] ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ üldeesmärke – Eesti kultuur on elujõuline, arenev ja maailmale avatud ning kultuuris osalemine on loomulik osa iga inimese elus.

[8] https://www.kul.ee/kultuur2030

3.2.3. Muuseum

Märjamaa valla hallata on Sillaotsa Talumuuseum, mis tegutseb aastast 1982. Muuseumil on rikkalikud kogud, unikaalsed ja ainulaadsed museaalid ning teotahteline meeskond.

Väljakutsed:

- Kaasaegsete, konkurentsivõimeliste ja nõuetekohaste tingimuste väljaarendamine muuseumi külastajatele, museaalidele ning töötajatele.

Eesmärk:

- **Muuseumi väljaehitamine aastaringselt kasutatava kogukonnakeskuse (vaba-aja veetmine, erinevad üritused, elukestev õpe), haridusasutuse (muuseumitunnid muuseumiruumides ning territooriumil) ja rahvusvahelise turismiobjektina.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Muuseumi külastajate arv on kasvavas trendis.

3.2.4. Sporditegevus, tervisesport ja spordirajatised

Eesti spordiregistri andmetel on Märjamaa vallas 01.01.2026 seisuga 32 spordiobjekti ja tegutseb 17 spordiorganisatsiooni[9]. Märjamaa valla omandis on Märjamaa ujula, Järta tervisespordikeskus, Märjamaa skatepark/rulapark ja koolide juures asuvad võimlad ja staadionid. Märjamaa spordihoone asub munitsipaalmaal, millele on seatud hoonestusõigus Sihtasutus Märjamaa Valla Spordikeskuse kasuks. Märjamaa ujula on oluline liikumisharrastuse ja tervisespordi keskus, mis pakub liikumisvõimalusi erinevas vanuses elanikele ning tagab kooliõpilastele ujumisõpetuse läbiviimise. Ujula jätkusuutlik kasutamine eeldab hoone ja tehnosüsteemide rekonstrueerimist, et tagada teenuse kvaliteet, ohutus ja kättesaadavus ka tulevikus.

Märjamaa vallas tegutseb alates 2018. aasta juunikuust Sihtasutus Märjamaa Valla Spordikeskus, mille eesmärgiks on valla spordielu koordineerimine ning spordiobjektide haldamine. Lisaks edendavad vallas sporditegevust ja liikumisharrastust Märjamaa Spordiklubi, Maadlusklubi Juhan, Märjamaa Disc Golf, Märjamaa korvpalliklubi, Märjamaa Sulgpalliklubi, MTÜ Märjamaa Kompanii, MTÜ Gegegri Fitness ja Harrastussport, MTÜ Raplamaa Jalgpallikool, MTÜ Rapla Sulgpalliklubi Valge Hani jt.

Märjamaa valla omandis on järgmised spordi- ja tervisespordiobjektid (hooned ja rajatised):

1) Märjamaa Spordihoone;
2) Märjamaa ujula;
3) Järta tervisespordikeskus;
4) Märjamaa *skatepark*/rulapark;
5) Taelamäe motokrossirada;
6) koolide juures asuvad võimlad ja staadionid.

Vallavalitsuse juurde on moodustatud alaline spordikomisjon.

[9] https://www.spordiregister.ee/et/piirkond/3/raplamaa

Väljakutsed:

- Kaasaegsed sportimisvõimalused siseruumides.
- Mitmekülgsete sportimisvõimaluste mitmekesistamine kogu vallas.
- Märjamaa ujula rekonstrueerimine, et tagada ujumisõpetuse, liikumisharrastuse ja tervisespordi võimaluste jätkuv kättesaadavus eri vanuses vallaelanikele

Eesmärk:

- **Märjamaa vald on tervislike eluviisidega aktiivne kogukond, kus spordi- ja liikumisharrastusteks on loodud kõik kaasaegsed tingimused, mis on juhitud ning suunatud kvalifitseeritud, asjatundlike ja motiveeritud treenerite ning juhendajate poolt.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Vähemalt 30% elanikest külastab spordi- ja tervisespordiobjekte aastaks 2030, algtase hindamata.

Valla arengukava aitab ellu viia Sport 2030[10] ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ üldeesmärke – valdav osa elanikest liigub ja spordib, liikumine ja sport on oluline majandusharu ning tööandja, liikumine ja sport on sidususe, vaimsuse ja positiivsete väärtushinnangute kandja, Eesti on rahvusvahelisel tasemel tulemuslikult ja väärikalt esindatud.

3.3. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid

3.3.1. Sotsiaalhoolekanne ja -teenused

Sotsiaalhoolekanne on sotsiaalhoolekande seaduse mõistes sotsiaalteenuste, sotsiaaltoetuste, vältimatu sotsiaalabi ja muu abi andmise või määramisega seotud toimingute süsteem, mille eesmärk on toetada inimese iseseisvat toimetulekut ja töötamist ning aktiivset osalust ühiskonnaelus, ennetades sealjuures sotsiaalsete probleemide tekkimist või süvenemist üksikisiku, perekonna ja ühiskonna tasandil.

Märjamaa valla poolt osutatavad ja korraldatavad sotsiaalteenused on koduteenus, eluruumi tagamise teenus, tugiisikuteenus ja juhuveona osutatav sotsiaaltransporditeenus, väljaspool kodu osutatav üldhooldekoduteenus, täisealise isiku hooldus, isikliku abistaja teenus, varjupaigateenus, turvakoduteenus, võlanõustamise teenus, lapsehoiuteenus, asendushooldusteenus, järelhooldusteenus ning muud vajaduspõhised inimese iseseisvat toimetulekut soodustavad teenused.

Märjamaa Sotsiaalkeskus pakub mitmekülgseid tegevusvõimalusi ja teenuste valikut Märjamaa valla eakatele ning puuetega inimestele ja nende peredele. Sotsiaalkeskuses osutatavate teenuste ja tegevuste eesmärgiks on haavatava sihtrühma võimalikult iseseisva toimetuleku toetamine, olles abiks nii tekkivate probleemide ennetamisel kui ka lahendamisel. Keskuses pakutavad sotsiaalteenused hõlmavad nii tasulisi kui ka tasuta teenuseid nagu pesupesemise teenus, sauna ja duši kasutamine ning päevakeskuse teenus. Päevakeskuses on loodud mitmeid klubi- ja rühmategevusi nagu toolivõimlemine, lõõgastav tervisevõimlemine, lauluklubi ja erinevad käsitöötegevused, mis aitavad säilitada tegevusvõimet, vältida üksildustunnet, kogeda kaasatust ning luua sotsiaalseid sidemeid. Lisaks on keskuse teisel korrusel neli ühetoalist ühiselamutüüpi sotsiaalkorterit toimetuleku- ja eluasemeprobleemidega inimestele, kes elavad Märjamaa vallas.

[10] https://www.kul.ee/sport-ja-liikumine/spordikorraldus/sport-2030

Elanikkonna vananemine suurendab vajadust eakate iseseisvat toimetulekut, sotsiaalset aktiivsust ja kogukondlikku kaasatust toetavate tegevuste järele. Lisaks olemasolevatele sotsiaalteenustele ja päevakeskuse tegevustele on oluline arendada kogukonnapõhiseid tugivõimalusi, mis aitavad ennetada eakate üksildust ja sotsiaalset eraldatust. Selleks tuleb soodustada koostööd sotsiaalvaldkonna asutuste, kogukonnaühenduste ja vabatahtlike vahel ning kaaluda vabatahtlike seltsiliste kaasamist eakate igapäevase suhtluse ja ühiskondlikus elus osalemise toetamiseks. Erilist tähelepanu tuleb pöörata üksi elavatele ja hajaasustusega piirkondades elavatele eakatele, kelle võimalused teenustest ja kogukondlikest tegevustest osa saada võivad olla piiratud.

Märjamaa valla eelarvest makstavad abivajadusest sõltumatud sotsiaaltoetused on sünnitoetus, ranitsatoetus, eaka sünnipäevatoetus ja matusetoetus. Märjamaa valla eelarvest makstavad abivajadusest sõltuvad toetused on tervisetoetus, puudega isikule eluruumi kohandamise toetus, vajaduspõhiste ja toetavate teenuste toetus, toetus laste toimetuleku tagamiseks, toetus raske majandusliku olukorra puhul, erakorraline toetus ja vältimatu sotsiaalabitoetus ning toetus lasteaia kohatasu hüvitamiseks ja toetus õpilaskodu üüri ja kommunaalkulude hüvitamiseks.

Lastekaitsealase töö maht on viimastel aastatel tunduvalt tõusnud. Haridusliku erivajadusega laste arvu pidevast tõusust tulenevalt on suur osakaal koostööl vastavate erialaspetsialistidega. Kriisi- ja multiprobleemsete perede tõhusaks abistamiseks vajab tulemuslik juhtumi- ja võrgustikutöö stabiilset ja küllaldast aja- ning inimressurssi.

Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse rakendumisel suureneb kohaliku omavalitsuse roll kriitiliste sotsiaalteenuste tagamisel, vältimatu sotsiaalabi korraldamisel ning evakueeritud või kriisist mõjutatud inimeste esmase toetamise korraldamisel. Sotsiaalvaldkonnas tuleb hinnata haavatavate sihtrühmade abivajadust kriisiolukorras, sh eakate, puudega inimeste, lastega perede, hoolduskoormusega inimeste ja sotsiaaleluruumides elavate inimeste vajadusi. Samuti tuleb planeerida koostöö tervishoiu-, pääste-, haridus- ja kogukonnavaldkonnaga ning täpsustada vältimatu sotsiaalabi, psühhosotsiaalse toe ja ajutise majutuse korraldus.

Väljakutsed:

- Puudub sotsiaalteenuste kvaliteedi tagamise süsteem.
- Olemasolevad sotsiaal- ja munitsipaaleluruumid ei vasta nõuetele ja asuvad killustatult üle valla erinevates piirkondades.
- Eluruumi tagamise erinevad teenused vajavad arendamist.
- Puudub varjupaiga osutamise teenuse võimaldamine oma valla haldusterritooriumil.
- Puudub sotsiaalhoolekandes töötavate spetsialistide ja töötajate järjepidev superviseerimine.
- Vajadus valdkonnapõhise (sotsiaalhoolekanne, perekonnaõigus) juriidilise nõustamise järele.
- Vähene inimressurss, mis ei võimalda piisavalt osaleda valdkonnapõhises projektitöös.
- Lapse vajadustele vastava elu-, kasvu- ja õpikeskkonna loomine ja last väärtustavate hoiakute kujundamine.
- Olemasolevate sotsiaalteenuste, sealhulgas eakatele ja erivajadustega inimestele suunatud hooldus- ja tugiteenuste kättesaadavuse, kvaliteedi ja jätkusuutlikkuse tagamine ning teenuste hinnakujunduse ajakohastamine.
- Hoolduskoormusega perede ja lähedaste toetamine ning hoolduskoormust leevendavate teenuste kättesaadavuse parandamine.
- Sotsiaalhoolekandeteenuste osutamiseks vajalike kvalifitseeritud töötajate olemasolu ja järelkasvu tagamine.
- Kriisiolukorras vältimatu sotsiaalabi, psühhosotsiaalse toe ja evakueeritud isikute esmase vastuvõtu korraldus vajab kaardistamist ja ressursivajaduse hindamist.

Eesmärgid:

- **Märjamaa vallas on välja arendatud abivajajate vajadustele vastav sotsiaalhoolekandelise abi andmise süsteem, mis toetab elanike iseseisvust, toimetulekut ja tervist ning tagab abivajajatele paindlikud, inimese vajadustest lähtuvad tugiteenused ja toetused.**
- **Märjamaa vallas on loodud lapse vajadustele vastav elukeskkond, tagatud on erivajadustega laste varajane märkamine ning nende arenguvajaduste toetamine ja perede nõustamine.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Abivajajate vajadustele vastava sotsiaalhoolekandelise abi andmise süsteemiga on rahul vähemalt 80% abivajajatest, algtase hindamata.
- Abivajavale lapsele tema toimetuleku parandamiseks pakutavate teenuste arv kasvab aastaks 2030, algtase kohapeal 1, sisseostetavad 6.
- Vältimatu sotsiaalabi ja evakueeritud isikute esmase vastuvõtu korraldamise tegevusplaan on koostatud hiljemalt 2027. aastaks, algtase 2026: puudub.

Valla arengukava aitab ellu viia Heaolu arengukava 2016–2023[11] ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ üldeesmärke – tööhõive kõrge tase, pikk ja kvaliteetne tööelu ning sotsiaalse ebavõrdsuse ja vaesuse vähenemine, sooline võrdsus, suurem sotsiaalne kaasatus.

3.3.2. Tervishoid ja rahva tervise edendamine

Märjamaa vallas osutavad perearstiteenust Märjamaa Perearstikeskus OÜ ja Märjamaa Arstid OÜ. Lisaks osutatakse Märjamaa alevis esmatasandil järgmisi teenuseid: üldarstiabi, koduõendusabi, füsioteraapia, ämmaemandusabi, hambaraviteenust. Alevis asub Põhja-Eesti Regionaalhaigla kiirabibrigaad ja kolm apteeki. Märjamaa valla omanduses olev Märjamaa Haigla AS osutab statsionaarset õendusabi ja ööpäevaringset hooldust. Elanikkonna vananemise ja tervishoiuvajaduste muutumise tõttu on oluline toetada Märjamaa Haigla AS-i osutatavate teenuste jätkusuutlikkust ning hinnata täiendavate tervishoiuteenuste arendamise vajadust ja võimalusi. Teenuste arendamisel tuleb arvestada kvalifitseeritud personali olemasolu, tervishoiutaristu seisukorra, rahastamisvõimaluste ning elanike tegeliku vajadusega.

Tervishoiuteenuste korraldamine on riigi, Eesti Tervisekassa ja Terviseameti pädevuses ning teenuseid osutavad valdavalt eraõiguslikud teenuseosutajad. Seetõttu ei saa kohalik omavalitsus tervishoiuteenuste mahtu ja korraldust üksinda määrata. Märjamaa valla roll on toetada teenuste kättesaadavust, teha koostööd tervishoiuteenuse osutajatega, panustada tervishoiutaristu säilimisse ja arendamisse ning kujundada tervist toetavat elu-, õpi- ja töökeskkonda.

Rahvatervise edendamine ei piirdu tervishoiuteenuste kättesaadavusega, vaid hõlmab ennetust, tervisekäitumise kujundamist, liikumisvõimaluste arendamist, vaimse tervise tuge, sotsiaalset sidusust, turvalist avalikku ruumi, keskkonnatervist ning tervist toetavat planeerimist. Märjamaa valla suur territoorium, hajaasustus, vananev elanikkond ja teenuste koondumine Märjamaa alevisse suurendavad vajadust käsitleda rahvatervist valdkonnaülese teemana, mis seob sotsiaalhoolekande, hariduse, noorsootöö, spordi, liikuvuse, elamu- ja kommunaalmajanduse ning turvalisuse.

Elanike tervist mõjutavad lisaks arstiabile ka igapäevased liikumisvõimalused, ligipääs teenustele, ühistranspordi toimivus, avaliku ruumi turvalisus, koolide ja lasteaedade tervisekäitumist

[11] https://www.sm.ee/heaolu-arengukava-2016-2023

kujundav roll, kogukondlik aktiivsus ning võimalus saada õigeaegset tuge vaimse tervise ja sotsiaalsete probleemide korral. Seetõttu tuleb tervisedendust kavandada nii valla keskuses kui ka piirkondades, pöörates eraldi tähelepanu lastele ja noortele, eakatele, erivajadusega inimestele, hoolduskoormusega peredele ning hajaasustuses elavatele inimestele.

Märjamaa valla tervisevaldkonna arendamisel on oluline tugevdada koostööd perearstikeskuste, Märjamaa Haigla AS-i, apteekide, haridusasutuste, spordikeskuse, sotsiaalosakonna, kogukonnaühenduste, Päästeameti, Politsei- ja Piirivalveameti, Terviseameti, Tervisekassa ja Raplamaa terviseedenduse võrgustikega. Valdkonnaülese koostöö eesmärk on ennetada tervise- ja heaoluprobleemide süvenemist, parandada elanike teadlikkust ning tagada abivajajate varasem märkamine.

Märjamaa valla elanike tervise ja heaolu olukorra hindamisel ning valdkonna arendustegevuste kavandamisel lähtutakse ajakohastest tervise- ja heaolunäitajatest ning maakondlikest strateegiadokumentidest. Nende alusel on võimalik hinnata elanike tervist ja heaolu mõjutavaid tegureid, arvestada rahvastikumuutuste, sotsiaalsete riskide ja teenuste kättesaadavusega ning kavandada kohalikele vajadustele vastavaid tegevusi. Maakondlike dokumentide ja olemasolevate andmete kasutamine võimaldab vältida eraldiseisva valla tervise- ja heaoluprofiili koostamise ning andmekogumise dubleerimist.

Väljakutsed:

- Esmatasandi tervishoiuteenuste kättesaadavuse ja järjepidevuse toetamine koostöös tervishoiuteenuse osutajate ning riiklike partneritega.
- Tervishoiuteenuste osutamiseks vajaliku taristu kaasajastamine.
- Tervist edendavate tegevuste süsteemne arendamine.
- Kvalifitseeritud tervishoiutöötajate olemasolu ja järelkasvu toetamine koostöös teenuseosutajatega, sealhulgas tööle asuvate spetsialistide elamispinna vajadusega arvestamine.
- Perearstikeskuste ning tervishoiu- ja sotsiaalvaldkonna koostöö tugevdamine.
- Vaimse tervise probleemide, üksilduse, sõltuvuskäitumise ja vähese liikumisaktiivsuse ennetamine.
- Eakate ja erivajadusega inimeste tervist toetavate teenuste, liikumisvõimaluste ja ennetustegevuste kättesaadavuse parandamine.
- Turvalise, ligipääsetava ja tervist toetava avaliku ruumi, liikumisteede ja puhkealade arendamine.
- Tervise ja heaolu valdkonna teenuste kättesaadavus ning elanike abivajaduse märkamine tuleb tagada ka kriisiolukorras, eelkõige haavatavate sihtrühmade, esmatasandi abi, ravimite kättesaadavuse, vaimse tervise toe, elanike teavitamise ning tervishoiu- ja sotsiaalvaldkonna koostöö kaudu.

Eesmärk:

- **Vallas on kvaliteetne arstiabi kõikidele elanikele kättesaadav, elanikud väärtustavad tervislikke eluviise.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Tervena elatud eluaastate arv iga-aastaselt suureneb aastaks 2030, algtase vallas hindamata (Raplamaa mehed elavad tervena 52 ja naised 60 eluaastat[12]).
- Elanike rahulolu tervishoiuteenuste kättesaadavusega suureneb; algtase hindamata.

[12] https://statistika.tai.ee/pxweb/et/Andmebaas/Andmebaas__01Rahvastik__06TEaastad/TE753.px/table/tableViewLayout2/

Valla arengukava aitab ellu viia Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030[13] ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ üldeesmärke – Eesti inimeste keskmine oodatav eluiga kasvab 2030. aastaks meestel 78,0 ja naistel 84,0 eluaastani ning keskmine tervena elada jäänud aastate arv kasvab meestel 62,0 ja naistel 63,0 eluaastani; tervena elada jäänud aastate arv kasvab kiiremini kui oodatav eluiga ehk inimesed elavad suurema osa oma elust tervisest tulenevate piiranguteta; ebavõrdsus tervises (sugude, piirkondade ja haridustasemete vahel) väheneb.

3.4. Elamu- ja kommunaalmajandus ning tehniline taristu

3.4.1. Energiamajandus

Märjamaa valla energiatööstuse CO_2 ekv heide on vaid 0,8 kt , mis on 2% Rapla maakonna koguheitest selles valdkonnas. Samas tuleb silmas pidada, et energiatööstuse sektor hõlmab enda all ainult neid põletusseadmeid, mille eesmärk on kas elektri- või soojusenergiat tarbijatele müüa. Selliseid seadmeid on Märjamaa vallas väga vähe ja need on tõenäoliselt kaugkütteettevõtete katlamajad, mis kasutavad fossiilkütuseid. Lisaks energiatööstusele tekib kasvuhoonegaase ka teistes valdkondades, kus kasutatakse põletusseadmeid.[14]

Euroopa Liidu energiapoliitika arengusuunad (energiasääst, kohalike kütuste kasutuselevõtt, keskkonnaheitmete vähendamine jm) on olnud heaks orientiiriks Märjamaa valla soojusmajanduse arendamisel. EL struktuurfondide toetusi on edukalt rakendatud mitmete valla energiamajanduse projektide teostamisel hoonete energiasäästlikumaks muutmisel ja tervisliku sisekliima tagamisel.

Kaugküte

Märjamaa vallas on viis kaugküttepiirkonda:

1) Märjamaa alevi Tehnika tänava kaugküttepiirkond;
2) Märjamaa alevi Pärna tänava kaugküttepiirkond;
3) Märjamaa keskalevi kaugküttepiirkond;
4) Orgita küla kaugküttepiirkond;
5) Vana-Vigala kaugküttepiirkond.

Viite kaugküttepiirkonda teenindab kolm kaugküttekatlamaja. Märjamaa alevi kolme kaugküttepiirkonda ja Orgita küla kaugküttepiirkonda varustavad soojusega N.R. Energy OÜ-le kuuluvad katlamajad. Vana-Vigala katlamaja ja kaugküttesüsteem on Märjamaa valla omand, mille kasutamiseks ja haldamiseks on seatud 30-aastane hoonestusõigus SW Energia kasuks. Märjamaa vallas kasutavad N.R. Energy ja Adven Eesti AS primaarkütusena tahket biomassi. Märjamaa vallas on üks suurimaid taastuvenergia tootjaid hetkel puiduhaket põletav kaugküttekatlamaja Märjamaa alevis, mida haldab N.R Energy. Orgita külas paiknev katlamaja, mida haldab samuti N.R. Energy põletab primaarkütusena hakkepuitu. Valgu, Kasti, Varbola, Teenuse, Laukna ja Sipa keskasulates kaugküttekatlamajad puuduvad, soojavarustus on tagatud lokaalkatlamajade ja lokaalsete küttelahenduste kaudu. Märjamaa vallas on peamisteks soojustarbijateks kortermajad ning avalikud hooned. Kõige tähtsam valla kaugküttesüsteemide jätkusuutlikkuse tagamiseks on olemasolevate tarbijate säilitamine ja uute tarbijate liitmine võrku. Eriti selliste tarbijate, kes asuvad trassile lähedal, aga pole mingil põhjusel liitunud või on kunagi võrgust lahkunud. Mida suurem on soojustarbimine võrgus, seda madalamad on suhtelised kaod ning seda stabiilsemalt saavad katlad töötada.

Avalike hoonete soojuslahendused

[13] https://www.sm.ee/rahvastiku-tervise-arengukava-2020-2030
[14] https://rol.raplamaa.ee/wp-content/uploads/2023/06/Lisa-3.-Marjamaa-valla-KEKK.pdf

Märjamaa Vallavalitsuse hallatavate asutuste hoonete soojusvarustussüsteemid on valdavalt heas seisukorras. Mitmed hooned on rekonstrueeritud ning varustatud kaasaegsete kütte- ja ventilatsioonisüsteemidega. Lokaalsed katlamajad on suures osas üle viidud pelletiküttele.

Kaasaegsed automatiseeritud pelletiküttelahendused on kasutusel Varbola Lasteaia-Algkooli, Valgu Rahvamaja ning Laukna Lasteaed Linnupesa hoonetes. Märjamaa Gümnaasiumi hoone, sh spordihoone (SA Märjamaa Valla Spordikeskus) kütmiseks osutab teenust Adven Eesti AS, kasutades lokaalkatlamajas pelletit. Valgu Põhikooli katlamaja viidi pelletiküttele 2019. aastal. Märjamaa Sotsiaalkeskuse õliküttel katlamaja asendati 2021. aastal õhk-vesi soojuspumbaga. Varbola Rahvamaja ja Haimre Rahvamaja hoonetes on kasutusel halupuul põhinev keskküttesüsteem ning katlaid kütavad rahvamaja töötajad. Tööprotsessi tõhustamiseks ja tööjõukulude optimeerimiseks on otstarbekas süsteem lähitulevikus automatiseerida. Teenuse külas asuvat Teenuse mõisa köetakse otsese elektriküttega (elektrikonvektoritega), mis ei ole pikaajalises vaates energiasäästlik lahendus. Perspektiivis on otstarbekas üle minna soojuspumpadele. Märjamaa Ujula katlamaja töötab õliküttelt, kuid otstarbekas on üle viia pelletiküttele. Kivi-Vigala Põhikooli ja Kivi-Vigala Lasteaia hoonete kütmine toimub ühise õliküttega konteinerkatlamaja kaudu. Kivi-Vigala rahvamaja köetakse lokaalse katlaga, kasutades kivisütt ja puitu, lisaküttena on kasutusel õhksoojuspump. Kivi-Vigala küladekeskuses tagatakse soojavarustus õhksoojuspumba ja elektriradiaatorite abil. Vana-Vigala Rahvamaja ja Raamatukogu köetakse raske kütteõliga, lisaks on raamatukogus õhksoojuspump. Vana-Vigala Põhikooli ja Vana-Vigala Lasteaia hooned on ühendatud Märjamaa vallale kuuluva kaugküttekatlamajaga, kus kütusena kasutatakse puiduhaket.

Elektrivarustus

Märjamaa valla elektrivarustus on täielikult sõltuv riiklikust võrgust, mille põhi- ning madal- ja keskpingevõrgu haldajateks on vastavalt Elering AS ja Elektrilevi OÜ. Vallas paiknevad mitmed piirkondlikud alajaamad, mille kaudu toimub elektrienergia jaotamine erinevatesse piirkondadesse. Märjamaa vald on ühendatud 110 kV kõrgepingeliiniga Vigala alajaama kaudu, mis võimaldab kohalikku tootmist soovi korral arendada.

Viimastel aastatel on tehtud mitmeid investeeringuid võrgu töökindluse parandamiseks – näiteks Märjamaa, Vigala ja Kullamaa alajaamade rekonstrueerimine ning 35–110 kV tüviliinide uuendamine. Suur osa Märjamaa alevis paiknevast 10 kV keskpingevõrgust on juba viidud maakaablite peale, kuid hajaasustusega aladel on kasutusel ka õhukaabelliinid.

Elektrivõrgu töökindlust mõjutab enim paljasjuhtmete osakaal, sest see muudab võrgu haavatavamaks keskkonnatingimustele.[15] Seetõttu on vajalik jätkata paljasjuhtmeliste liinide asendamist ilmastikukindlate kaablilahendustega. Samuti on oluline jätkata metsasihtide regulaarset puhastamist, et vältida puude langemisest tingitud katkestusi.

Tulenevalt riiklikust energiamajanduse arengukavast peaks 2035. aastaks olema jaotusvõrgus katkestuste keskmine kogukestus minutites tarbimiskoha kohta aastas alla 90 minuti ning ilmastikukindla võrgu osakaal jaotusvõrgus peaks olema vähemalt 75%.

Taastuvenergia

Kohalikul tasandil on võimalik arendada ka taastuvenergia tootmist, näiteks päikeseparkide või mikrotootjate liitumise kaudu. Päikeseparkide kogupindala Märjamaa vallas on üle 145 000 m2. Püstitamisel on 2023. aasta veebruari seisuga veel üle 19 900 m2 päikeseparke ja kavandatud on üle 18 700 m2. Kahjuks pole võimalik hinnata nende parkide koguvõimsust, sest selleks oleks vaja teada tegelikku paneelide alust pinda. Tuuleparkide kavandamiseks algatati Märjamaa vallas 26. juulil 2022 kohaliku omavalitsuse eriplaneering ning planeeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine. Planeeringuala on kogu valla territoorium suurusega 1 163,52 km^2. Huvitatud isikuteks

[15] TTÜ. 2016. Jaotusvõrgu varustuskindluse probleemid ja nende lahendamine

on Enery Estonia OÜ, Vestman Solar OÜ, Evecon OÜ, TMV Green OÜ, KC Energy OÜ, Sunly Wind OÜ ja Eurowind Energy OÜ.

Vallal on potentsiaali biokütuste, päikeseenergia ja tuuleenergia tootmiseks.

Väljakutsed:

- Orgita küla kaugküttetorustik on aegunud ning madala kasuteguriga.
- Vana-Vigalas Jaama tänava katlamaja kasutab kütusena fossiilkütust.
- Teenuse mõis kasutab soojusenergia tootmiseks otsest elektrikütet.
- Märjamaa ujula katlamaja kasutab lisakütusena kergkütteõli.
- Elektrienergia edastamisel esineb endiselt lühi- ja pikemaajalisi katkestusi.
- Kaugkütte teenuse vastavuse hindamine elutähtsa teenuse toimepidevuse nõuetele ning järelevalve teenuse osutajate üle.

Eesmärgid:

- **Märjamaa valla kaugküttepiirkondades on kaasaegne taastuvenergiat kasutav soojusenergiavõrk ning Märjamaa valla asutuste lokaalkatlamajad on üle viidud taastuvallikatest soojusenergia tootmisele.**
- **Märjamaa vallas kasutatakse soojus- ja elektrienergia tootmiseks osaliselt rohelist energiat (nt päikeseenergia, tuuleenergia jt), parendatud on valla hallatavate asutuste hoonete energiatõhusust.**
- **Märjamaa valla asutuste sisekliima vastab kehtestatud tervisekaitsenormidele.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Märjamaa valla asutuste hoonete rekonstrueerimisega vähendatakse hoonete kütteenergia vajadust vähemalt 20% võrreldes 2018. aastaga aastaks 2030.
- Taastuvenergia osakaal elektrienergia lõpptarbimises (algtase: 2014 vallas selgitamata, Eestis 14,6%; sihttase: osakaalu iga-aastane kasv ja 2030 üle 50%, sama sihttaseme on pannud Eestile Energiamajanduse arengukavas).

Valla arengukava aitab ellu viia Energiamajanduse arengukava aastani 2030 ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ üldeesmärki – tagada tarbijatele turupõhise hinna ning kättesaadavusega energiavarustus, mis on kooskõlas Euroopa Liidu pikaajaliste energia- ja kliimapoliitika eesmärkidega, samas panustades Eesti majanduskliima ja keskkonnaseisundi parendamisse ning pikaajalise konkurentsivõime kasvu.

3.4.2. Teed, tänavad ja liikluskorraldus

Märjamaa valla suurest territooriumist ja hajaasustusega piirkonnast tingituna on vallas teede maht väga suur ning nende korrashoid üks olulisemaid tehnilise taristu valdkonna ülesandeid. Kohalikud teed, sillad, truubid, kraavid, liikluskorraldusvahendid ja kergliiklusteed mõjutavad otseselt elanike igapäevast liikumist, pääste- ja hooldusteenuste kättesaadavust, ettevõtluse toimimist ning avalike teenuste kasutamist.

Kohalikke teid, mille hooldus ja remont on valla kohustus, on 2026. aasta seisuga ca 600 km, millest kattega teed ca 96 km ja katteta teed (kruus- ja pinnasteed) ca 500 km, kergliiklusteid on ca 11 km. Kergliiklusteed asuvad Märjamaa alevis, Orgital, Varbolas ja Vana-Vigalas. Valla teede arenguperspektiivid kajastatakse täpsemalt Märjamaa valla teehoiukavas.

Märjamaa valda läbib Eesti põhimaantee nr 4 Tallinn-Pärnu-Ikla (Via Baltica), mis ühendab Tallinna piirkonda Pärnu ja sealtkaudu lõunapoolsete naaberriikidega. Märjamaa valla vaatevinklist saab maanteed käsitleda peamiselt transiiditrassina. Maantee eripäraks on väga suur autorongide osakaal liikluses (1500–1700 ööpäevas), mis oluliselt raskendab liiklust trassil. Maantee loob arengueeldusi eelkõige teeäärsetele teenustepakkujatele – tanklatele ja söögikohtadele, kuid suurendab samal ajal liiklusohutuse, mürataseme, teede ristumiste ja kohalike ühenduste korraldamisega seotud väljakutseid. Lisaks põhimaanteele läbivad Märjamaa valda mitmed riigi tugi- ja kõrvalmaanteed.

Valla teedevõrgu peamised probleemid on suur katteta teede osakaal, teemaade ja kraavide paiknemine eramaadel, sildade ja truupide hooldusvajadus, rasketehnika mõju teekatetele ning teehooldust takistav võsa ja puud. Kuival ajal põhjustavad katteta teed tolmuprobleeme.

Kergliiklusteede võrgustik ei vasta veel elanike liikumisvajadustele. Turvaliste ühenduste arendamine on oluline eelkõige koolide, teenuskeskuste, bussipeatuste, spordi- ja puhkealade ning suuremate asulate vahel. Kergliiklusteed toetavad ka rahvatervist, aktiivseid liikumisviise ja liiklusohutust. Seetõttu tuleb uute kergliiklusteede kavandamisel lähtuda kasutajate vajadustest, liiklusohutuse riskidest ja piirkondlikust mõjust.

Teede ja liikluskorralduse arendamisel tuleb lisaks teekatete parandamisele pöörata tähelepanu erateede avaliku kasutuse õiguslikele alustele, sildade ja truupide seisukorrale, teeäärse hooldusruumi tagamisele ning kergliikluse ja ühistranspordi sidumisele. Teede investeeringute kavandamisel tuleb arvestada liikluskoormust, teenuste kättesaadavust, ohutust, ettevõtluse vajadusi, piirkondlikku tasakaalu ja valla finantsvõimekust.

Väljakutsed:

- Suur katteta teede osakaal.
- Teede register on puudulik.
- Sillad ja truubid ning teemaa (kraavid) on osaliselt eramaadel ja puudub hoolduskava.
- Teed on mõõdetud maareformi käigus eramaade sisse.
- Rasketehnika hävitab teekatteid.
- Teemaal asuvad võsa ja puud ei võimalda teehooldust teostada ning asuvad valdavalt eramaadel.
- Katteta teedel on tolmu probleem kuival ajal.
- Liikluskorraldusvahendid vajavad uuendamist.
- Puudub elanike vajadusi rahuldav kergliiklusteede võrgustik.

Eesmärk:

- **Märjamaa valla teed on korras ja hooldatud, elanikele, ettevõtjatele ja külalistele on tagatud turvalised liiklemistingimused kogu valla territooriumil.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Mustkattega teede osakaal valla teedest on vähemalt 30%, algtase 78 km.
- 2030. aastaks rajatakse juurde vähemalt 5 km kergliiklusteid võrreldes 2018. aastaga, algtase 7 km.

Valla arengukava aitab ellu viia Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035[16] ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ üldisi eesmärke – kogu transpordisüsteemi ligipääsetavus, ohutus ja nutikus, vähendades kasvuhoonegaase, suunates kaubavood maanteedelt keskkonnahoidlikele alternatiividele (raudteele ja merele) ning reisijateveos suurem ühistranspordi kasutamine ja enam aktiivseid liikumisviise (käimine, jalgrattasõit jms), kergliikurite (nt mono- ja elektritõukerattad) kasutamine sõiduautode ja neile rajatud ruumi arvelt.

3.4.3. Tänavavalgustus

Märjamaa vallas on tänavavalgustus rajatud Märjamaa alevis ja 12 väiksemas keskuses (Haimre, Kasti, Kivi-Vigala, Laukna, Luiste, Moka, Orgita, Sipa, Teenuse, Vana-Vigala, Varbola, Valgu).

Tänavavalgustuse valdkonnas toimus oluline areng 2025. aastal, kui viidi läbi avatud menetlusega riigihange „Märjamaa valla tänavavalgustuse renoveerimine ja kasutusrendile andmine 2025–2034“, mille tulemusel sõlmiti hankeleping Enefit OÜ-ga. Tööde tulemusel ajakohastati kogu valla tänavavalgustus ning 2025. aasta lõpuks on Märjamaa vallas kokku 1451 LED-valgustit, nendest 1014 lambipõhise juhtimisega ja 437 taaskasutusega LED-valgustid. Rekonstrueerimise käigus paigaldati uued LED-valgustid, võeti kasutusele valgustite ja kilpide juhtimislahendused, uuendati amortiseerunud õhuliine ligikaudu 4,1 km ulatuses ning optimeeriti tänavavalgustuse juhtimissüsteemi. Seega viidi tänavavalgustus üle energiatõhusamale lahendusele. Lisaks anti teenuseosutajale üle 28 tänavavalgustuse võrgulepingut, mille puhul tasub elektrienergia eest teenuseosutaja ning vald tasub kokkulepitud kuumakset.

Tänavavalgustuse rekonstrueerimisega on valdkonna tehniline seisukord oluliselt paranenud. Edaspidi on peamine ülesanne tagada rekonstrueeritud süsteemi töökindlus, energiatõhus juhtimine ja kvaliteetne hooldus. Uute valgustuspunktide rajamist või võrgu laiendamist tuleb kaaluda vajaduspõhiselt, eelkõige kohtades, kus valgustus parandab liiklusohutust, kasutatavust, kergliiklusteede turvalisust või avaliku ruumi turvatunnet.

Väljakutsed:

- Rekonstrueeritud tänavavalgustussüsteemi töökindla ja kulutõhusa toimimise tagamine.
- Vana tüüpi LED-valgustite väljavahetamine uute valgustipõhise juhtimisega LED-valgustite vastu.
- Täiendavat valgustust vajavate piirkondade kaardistamine ja prioriseerimine.
- Bussipeatuste, kergliiklusteede, ülekäigukohtade ja avaliku ruumi turvalisuse parandamine.

Eesmärk:

- **Märjamaa valla tänavavalgustus on kaasajastatud ja säästlik ning kõik suuremad keskused ja kompaktse hoonestusega alad on tänavavalgustusega varustatud.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Vähendada kõrgrõhu naatriumlampide ja kõrgrõhuelavhõbelampide osakaalu võrreldes 2018. aastaga 50% võrra aastaks 2030, algtase 1123 tk.

[16] https://valitsus.ee/media/4253/download

3.4.4. Vesi ja kanalisatsioon

Märjamaa vallas osutab ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni (ÜVK) teenust AS Matsalu Veevärk. ÜVK on välja ehitatud kõikides suuremates tihedama asustusega keskustes: Märjamaa alevis, Orgital, Kastis, Valgus, Varbolas, Sipas, Lauknal, Teenusel, Vana-Vigalas ja Kivi-Vigalas. ÜVK arendamine toimub vastavalt ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kavale. Märjamaa vallas kehtib Märjamaa valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava 2022–2034, mis võeti Märjamaa Vallavolikogu poolt vastu 15.02.2022.

Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni taristu vajab järjepidevat uuendamist, et tagada elanikele nõuetele vastav joogivesi, toimiv reovee kogumine ja puhastamine ning teenuse töökindlus. Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamiseks vajalikud investeeringud teostab AS Matsalu Veevärk. 2025. aastal rekonstrueeriti Valgu keskuse vee- ja kanalisatsioonitorustik.

Piirkondades, kus puudub ühisveevärk ja -kanalisatsioon, on veevarustus ja heitveekäitlus lahendatud lokaalselt. Lokaalsete lahenduste puhul on oluline tagada nende nõuetekohasus, sest suur osa Märjamaa valla territooriumist paikneb nõrgalt kaitstud või kaitsmata põhjaveega aladel. Seetõttu mõjutavad amortiseerunud või nõuetele mittevastavad reoveekäitlussüsteemid otseselt põhjavee kaitset, joogivee kvaliteeti ja elukeskkonna ohutust.

Lisaks ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamisele vajab tähelepanu sademevee ärajuhtimine, eelkõige Märjamaa alevis, kus sademeveesüsteemide puudulikkus võib mõjutada teede, tänavate, kinnistute ja avaliku ruumi kasutatavust. Samuti on oluline tagada tuletõrjevee kättesaadavus valla eri piirkondades, sealhulgas olemasolevate tuletõrjevee võtukohtade ja hoidlate hooldus, rekonstrueerimine ning vajadusel uute lahenduste rajamine.

Edasises arendustegevuses on oluline siduda vee- ja kanalisatsioonitaristu, sademeveelahendused ning tuletõrjevee tagamine valla ruumilise arengu, keskkonnakaitse, elamu- ja ettevõtluspiirkondade ning avalike teenuste kättesaadavusega.

Väljakutsed:

- Lokaalsete reovee puhastamise ja ärajuhtimise süsteemide puudumine või nõuetele mittevastavus hajaasustusega piirkondades.
- Sademeveesüsteemide puudumine Märjamaa alevis.
- Tuletõrjevee olemasolu ei ole tagatud kõikides piirkondades.
- Ühisveevärgi ja -kanalisatsioonisüsteemid on osaliselt rekonstrueerimata.
- Elanikel ei ole võimekust kinnistusiseseid torustikke välja ehitada, et liituda kinnistu piirile rajatud ühisveevärgi- ja kanalisatsioonisüsteemidega.
- Vee- ja kanalisatsiooni teenuse vastavuse hindamine elutähtsa teenuse toimepidevuse nõuetele ning järelevalve teenuse osutajate üle.

Eesmärk:

- **Kõigis valla piirkondades on tagatud nõuetele vastavad veevarustuse- ja kanalisatsioonisüsteemid ning rekonstrueeritud on mittenõuetekohased reoveesüsteemid.**
- **Märjamaa vallas on korraldatud tuletõrjevee hoidlate hooldus, rekonstrueerimine ja ehitamine.**
- **Märjamaa alevis on tagatud efektiivne sademevee ärajuhtimine.**
- **Elutähtsa teenuse toimepidevus on tagatud ning kriisikindel.**

3.5. Keskkond ja maakasutus

3.5.1. Jäätmekäitlus

Märjamaa valla territooriumil on tagatud korraldatud jäätmevedu, veo korraldaja on AS Eesti Keskkonnateenused. Märjamaa valla jäätmemajanduse korraldamise aluseks on Märjamaa valla jäätmekava 2024-2029[17].

Pakendijäätmete liigiti kogumiseks on tiheasustatud piirkondadesse paigaldatud paberi- ja kartongpakendi ning segapakendi ja klaaspakendi kogumiskonteinerid. Liigiti kogumise süsteemi toimivus sõltub nii kogumisvõrgustiku kättesaadavusest kui ka elanike teadlikkusest ja valmisolekust jäätmeid nõuetekohaselt sortida. Seetõttu on jäätmemajanduse arendamisel oluline jätkata teavitustööd, parandada kogumisvõimalusi ning soodustada jäätmete korduskasutust ja ringlussevõttu.

Märjamaa alevis Jaama tänav 5 asub Märjamaa jäätmejaam, kus eraisikutele on tasuta tagatud alljärgnevate jäätmete vastuvõtt:

1) tootjavastutusorganisatsiooni kaetud jäätmeliikide (paber, kartongpakend, segapakendijäätmed sh vahtpolüstüroolpakend) vastuvõtt;
2) plastide vastuvõtt;
3) tekstiili vastuvõtt;
4) metallide ja vanaraua vastuvõtt;
5) elektri- ja elektroonikaseadmete (komplektne olmeelektroonika) vastuvõtt;
6) suurjäätmete (sh mööbliesemed: diivanid, lauad, toolid, kapid, riiulid, madratsid, vaibad, kardinad; sanitaartehnika: vannid, kraanikausid, WC-potid vastuvõtt);
7) sõiduauto rehvide vastuvõtt;
8) lehtklaasi ja klaasi vastuvõtt;
9) ohtlike jäätmete vastuvõtt;
10) eterniidi vastuvõtt (hooajaline).

Samas ei võimalda olemasoleva jäätmejaama väike territoorium ja vastuvõtuvõimekus pakkuda kõigi vajalike jäätmeliikide kogumist piisavas mahus. Eelkõige vajavad paremaid lahendusi aia- ja haljastujäätmete, ehitus- ja lammutusjäätmete, puitjäätmete ning tekstiilijäätmete kogumine ja edasine käitlus.

Märjamaa valla elanikud saavad ise tasu eest viia Rapla Mäepere jäätmejaama ehitus- ja lammutusjäätmeid, autolammutuse jääke, segaolmejäätmeid, aia- ja haljastusjäätmeid, raiejäätmeid (nt oksad) ja puitjäätmeid. Pikemas vaates ei ole see Märjamaa valla elanike jaoks piisavalt mugav ega toeta täiel määral kohaliku jäätmemajanduse kättesaadavust. Seetõttu on oluline arendada Märjamaa vallas jäätmejaama teenuseid selliselt, et elanikel oleks paremad võimalused jäätmeid liigiti üle anda kohapeal.

Jäätmekäitluse arendamisel on lähiaastate oluline suund Märjamaa jäätmejaama tegevuse laiendamine ja ümberasumine Orgitale. Uus ja suurema võimekusega jäätmejaam peab toetama ringmajanduse põhimõtete rakendamist, parandama liigiti kogumise võimalusi ning vähendama segaolmejäätmete ja prügilasse ladestatavate jäätmete osakaalu. Lisaks jäätmejaama arendamisele tuleb jätkata tänavaprügikastide võrgustiku korrastamist, elanike keskkonnateadlikkuse suurendamist ning koostööd jäätmevedaja, taaskasutusorganisatsioonide ja kogukondadega.

Väljakutsed:

- Märjamaa jäätmejaamas ei ole tagatud kõikide jäätmeliikide (haljastusjäätmed, ehitusjäätmed, tekstiilijäätmed jm) vastuvõtu võimalus.

[17] https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4230/2202/4016/Jaatmekava%202024-2029%20.pdf

- Märjamaa jäätmejaama olemasolevad vastuvõtu võimalused (väike territoorium).

Eesmärk:

- **Vallas on jäätmemajandus korraldatud keskkonnasõbralikult ning vallaelanikud on keskkonnateadlikud, toimub jäätmete liigiti kogumine. Rajatud uus jäätmejaam soodustab ringmajanduse põhimõtete rakendamist ning aitab kaasa jäätmetekke olulisele vähendamisele.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Vähendada jäätmeteket, sh tagades, et prügilasse ladestatavate jäätmete osakaal ei ületaks 10% aastaks 2035.
- Suurendada olmejäätmete ringlusse võtmist 2035. aastaks 65%-ni.
- Suurendada pakendite ringlusse võtmise määra 65%-ni aastaks 2025 ja 70%-ni aastaks 2030, algtase 2018. aastal 60%.

3.5.2. Keskkonnakaitse, keskkonnateadlikkus ja keskkonnatervis

Suurest territooriumist lähtuvalt asub Märjamaa vallas mitmeid hoiu- ja looduskaitsealasid, hulgaliselt kaitsealuseid üksikobjekte ja kaitsealuse liigi leiukohti ning püsielupaikasid. Täpsemad andmed on kättesaadavad Keskkonnaregistri avaliku teenuse portaalist. Katastriüksuste kogupindalast (116 272 ha)[18] moodustab kaitsealune maa 367,70 ha, riigikaitsemaa 12,99 ha, mäetööstusmaa 196,46 ha, turbatööstusmaa 1462,98 ha ja jäätmehoidlate alune maa 16,17 ha.

Märjamaa valla peamised loodusvarad on kruus, lubja- ja paekivi, liiv ning turvas. Maavarade kasutamine loob eeldusi ehitus- ja taristuarenduseks, kuid võib samal ajal mõjutada maastikku, põhjavee seisundit, elukeskkonna kvaliteeti, liikluskoormust, müra ja tolmu levikut. Seetõttu on oluline, et loodusvarade kasutamine toimuks säästlikult, keskkonnahäiringuid vähendades ning kohaliku elukeskkonna kvaliteeti arvestades. Info maardlate kohta on leitav Maa-ameti maardlate rakenduse kaardilt[19].

Taastuvenergia arendamisel, sealhulgas tuule- ja päikeseenergia tootmisrajatiste kavandamisel, tuleb arvestada nii energiavarustuskindluse suurendamise vajaduse kui ka kohalike olude ning looduskeskkonna ja elanike elukeskkonna säilitamisega. Kavandatavate arenduste puhul tuleb hinnata nende võimalikku mõju looduskaitseväärtustele, rohevõrgustiku toimivusele, elurikkusele, maastikupildile, kohalike elanike elukeskkonnale ja piirkonna sotsiaal-majanduslikule olukorrale, arvestades erinevaid avalikele ja erahuve. Oluline on tagada tasakaalustatud ruumiline areng, mille puhul kaalutakse nii energiajulgeoleku ja varustuskindluse eesmärkide kui ka keskkonnakaitseliste piirangute ja kohalike oludega, vältides olulist ebasoodsat mõju looduskeskkonnale ja ökoloogilistele ühendustele.

Keskkonnatervise seisukohalt on oluline pöörata tähelepanu põhjavee kaitsele, reoveekäitluse nõuetekohasusele, välisõhu kvaliteedile, müra- ja tolmuhäiringutele, jäätmete ebaseaduslikule ladestamisele ning rohealade ja avalike puhkealade säilimisele. Märjamaa vallas on üheksa

[18] https://geoportaal.maaamet.ee/index.php?lang_id=1&page_id=506&type=regkat&year=2024&month=1&group=71

[19] https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/maardlad

reoveekogumisala[20]: Märjamaa, Varbola, Valgu, Sipa, Laukna, Kasti, Vana-Vigala, Vana-Vigala TTK, Kivi-Vigala, detailsemad andmed on kättesaadavad Keskkonnaregistri avaliku teenuse portaalist. Reoveekogumisalade toimivus ja ühisveevärgi ning -kanalisatsiooni arendamine on otseselt seotud põhjavee kaitse ja elanike tervist toetava elukeskkonnaga.

Keskkonnateadlikkuse suurendamine on oluline eeldus puhta, turvalise ja kvaliteetse elukeskkonna hoidmisel. Probleemiks on jätkuvalt prügi sattumine metsaalustele, teeäärtesse ja avalikku ruumi. Selle vähendamiseks tuleb jätkata elanike teavitamist, teha koostööd haridusasutuste ja kogukondadega ning tõhustada järelevalvet maaomanike ja jäätmevaldajate kohustuste täitmise üle.

Edasises arendustegevuses on oluline saada parem ülevaade valla territooriumil toimuvatest keskkonnamõjudest, sealhulgas kaevandamismahtudest, võimalikest vee-, õhu-, müra- ja tolmuhäiringute allikatest ning nende mõjust elanike heaolule. Keskkonnakaitse, maavarade kasutamise, jäätmekäitluse, veemajanduse ja rahvatervise küsimusi tuleb käsitleda terviklikult nii üldplaneeringu, jäätmekava, ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava kui ka arengukava tegevuskava kaudu.

Väljakutsed:

- Kaevandusalade järjest hoogsam kasutuselevõtt.
- Keskkonnateadlikkus ei ole piisa.
- Vee-, õhu- ja mürasaaste allikad ei ole kaardistatud ja hinnatud.
- Valla territooriumil aastas teostatavate kaevandamismahtude osas ülevaade puudub.
- Taastuvenergia arendamisel energiavarustuskindluse vajaduse, looduskeskkonna kaitse ja elanike elukeskkonna huvide tasakaalustamine.

Eesmärk:

- **Märjamaa vallas on puhas looduskeskkond, elanikud on keskkonnateadlikud, loodusvarade kasutamine toimub säästlikult ning koostatud on parkide korrastuskavad.**

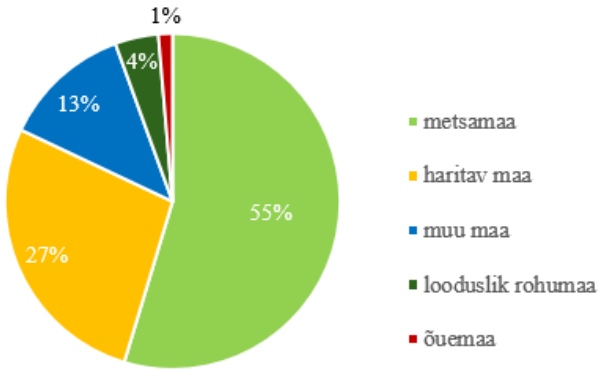
Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- 90% elanikest on rahul rohealade kättesaadavuse ja ligipääsetavusega, algtase: 2020. aasta küsitletutest 25,9% täiesti rahul.
- 20% Märjamaa valla hangetest on keskkonnahoidlikud aastaks 2030.

[20] https://register.keskkonnaportaal.ee/register/search?name=&objectType=WASTE_WATER_COLLECTION_AREA&status=kinnitatud&validityStatus=Kehtiv&adsOid=OV03888643

3.5.3. Maakasutus, heakord ja haljastus

Märjamaa vald on rikas looduskaunite ning rohelust täis piirkondade poolest. Keskustes on välja kujunenud avalikud rohe- ja puhkealad. Seisuga mai 2026 on Märjamaa vallas kantud katastrisse kokku 12 896 katastriüksust pindalaga 116 248 ha.[21] Märjamaa vallas katastriüksuste kogupindalast moodustab metsamaa 61 751 ha, haritav maa 30 898 ha, looduslik rohumaa 4 727 ha, õuemaa 1 530 ha ja muu maa 14 064 ha (vt joonis 3).

Joonis 3. Maakatastrisse kantud maad kõlvikute lõikes

Maareform on Märjamaa vallas ellu viidud 99,9%. Märjamaa valla ruumilise arengu peamiseks alusdokumendiks saab kogu valda hõlmav üldplaneering, mille koostamine algatati 2018. aasta detsembris. Üldplaneering määratleb valla ruumilised eesmärgid ja arengusuunad ning loob aluse tasakaalustatud maakasutuse, avaliku ruumi, taristu, elamu- ja ettevõtlusalade ning rohevõrgustiku kavandamiseks.

Märjamaa vallavalitsus vastutab valla avalike objektide heakorra, vallale kuuluvatel avalikel aladel asuvate mänguväljakute hooldamise, vallale kuuluvate teede ja tänavate korrashoiu ning kalmistute haldamise (Märjamaa Viilumäe kalmistu, Märjamaa kirikuaed, Märjamaa õigeusu kalmistu, Velise kalmistu) korraldamise eest. Avaliku ruumi ja heakorra kvaliteet mõjutab otseselt elanike rahulolu, turvatunnet, piirkondade atraktiivsust ja kogukondlikku kasutust. Keskuste, parkide, haljasalade, mänguväljakute, kalmistute ja avalike puhkealade korrashoid peab olema järjepidev ning lähtuma kasutajate vajadustest, turvalisusest, ligipääsetavusest ja hooldusvõimekusest. Valdkonna operatiivset korraldust ja paindlikkust toetab vallavalitsuse haldusosakond, mis võimaldab vajadusel kiiresti reageerida ja suunata tegevusi vastavalt vajadustele. Samas toob oma tööjõu ja tehnilise ressursi kasutamine kaasa täiendavad vastutused – teenuste kvaliteedi tagamiseks tuleb panustada nii tehnika järjepidevasse uuendamisse kui ka töötajate motiveerimisse konkurentsivõimeliste töötasudega.

Eraldi tähelepanu vajavad kasutusest väljas olevad, lagunenud või ohtlikud hooned, mis rikuvad elukeskkonda ning võivad ohustada inimesi. Samuti tuleb jätkata järelevalvet ebaseaduslike ehitiste ja heakorranõuete täitmise üle. Heakorra ja maakasutuse valdkonnas on oluline ühendada järelevalve, omanike nõustamine, vajaduspõhine sekkumine ja avaliku ruumi pikaajaline arendamine.

Märjamaa alevi keskväljak ja teised avaliku ruumi sõlmpunktid vajavad järk-järgulist kaasajastamist, et need toetaksid kogukondlikku kasutust, liikuvust, ligipääsetavust, turvatunnet ja valla keskuse atraktiivsust. Avalike rohe- ja puhkealade arendamisel tuleb senisest enam pöörata tähelepanu tervist toetavale elukeskkonnale, mitmekesisele kasutusele ning eri vanuse- ja kasutajagruppide vajadustele.

[21] https://geoportaal.maaamet.ee/index.php?lang_id=1&page_id=506&type=regkat&year=2024&month=1&group=71

Väljakutsed:

- Üldplaneeringu kui ruumilise arengukava puudumine kogu valla territooriumi kohta.
- Märjamaa keskväljak vajab kaasajastamist.
- Peremehetud ja kasutusest väljas olevad amortiseerunud hooned nn kolehooned on ohtlikud ja rikuvad elukeskkonda.
- Maareformi lõpetamine ja tekitatud vigade parandamine (siilud, teed eramaade sisse mõõdetud jne).
- Ebaseaduslikud ehitised.

Eesmärgid:

- **Märjamaa valla arengu suunamiseks on vajalik kehtestada uus kogu valda hõlmav üldplaneering, mis on kooskõlas strateegiliste dokumentidega ning arvestab muutunud keskkonna ja elanikkonna vajadustega.**
- **Märjamaa valla territoorium on heakorrastatud, maaomanikud majandavad oma kinnistuid heaperemehelikult ja arvestavad naabritega.**

3.6. Ettevõtlus

3.6.1. Ettevõtlus ja kohalik majandus

Märjamaa valla ettevõtluse arengut mõjutab valla paiknemine oluliste liikumiskoridoride ääres ning suhteline lähedus Tallinnale, Pärnule ja Raplale. Märjamaa valda läbiv Tallinn–Pärnu–Ikla põhimaantee loob eeldusi teeäärsete teenuste, logistika, tootmise ja ettevõtlusalade arenguks. Samas tähendab Tallinna toimepiirkonna mõju, et osa Märjamaa valla elanikest töötab väljaspool valda, mistõttu on kohalike töökohtade arendamine oluline nii majandusliku aktiivsuse kui ka elukeskkonna kvaliteedi seisukohalt. Oluline arengusuund on Märjamaa alevi ja selle ümbruse, eelkõige Sõtke ja Orgita piirkonna ettevõtlus- ja tootmisalade taristu arendamine. Orgita ettevõtlusala arendamine on oluline kohalike töökohtade, investeeringute ja ettevõtluskeskkonna tugevdamiseks. Ettevõtlusalade toimivus sõltub ligipääsust, teede seisukorrast, vee- ja kanalisatsioonitaristust, elektrivarustuse töökindlusest, planeeringulisest valmisolekust ning ettevõtjate vajadustega arvestavast asjaajamisest.

Märjamaa valla majanduslikku aktiivust iseloomustab pigem mikroettevõtete (kuni 9 töötajat) rohkus. Nende ettevõtete arv on olnud kasvav, v.a. 2020 ja 2023 aasta (vt tabelit 14).

Tabel 14. Ettevõtete suuruse jaotus

jaotus	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Mikroettevõte (0–9 töötajat)	749	771	763	793	826	823	891
Väikeettevõte (10–49 töötajat)	38	36	34	34	34	37	29
Keskettevõte (50–249 töötajat)	3	3	3	3	3	2	2

Allikas: Statistikaamet[22]

Mikroettevõtete rohkus näitab ettevõtlusaktiivsust, kuid seab samal ajal väljakutseid ettevõtete kasvuvõimekuse, töökohtade arvu, tööjõu kättesaadavuse ja kohaliku lisandväärtuse suurendamise seisukohalt. Kohaliku majanduse arendamisel on oluline, et olemasolevad ettevõtted saaksid vallas laieneda ning uued ettevõtted leiaksid siit sobiva tegevuskeskkonna.

[22] https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus__majandusuksused__ettevetjad/ER032/table/tableViewLayout2

2024. aasta seisuga oli Märjamaa valla territooriumil majanduslikult aktiivseid ettevõtteid kokku 740, arv on 2018. aasta seisuga 210 ettevõtte võrra suurenenud (Statistikaamet)[23]. Äriregistri andmetel[24] on 2026. aasta juulikuu seisuga registreeritud Märjamaa valda ettevõtlusvormi järgi 6 aktsiaseltsi, 318 füüsilisest isikust ettevõtjat, 1 maaparandusühistu, 121 mittetulundusühingut, 1215 osaühingut, 1 sihtasutus, 7 tulundusühistut ja 6 usaldusühingut. Statistikaameti[25] 2025. aasta andmetel oli Märjamaa vallas statilistisse profiili kuuluvate üksuste seas tegevusala järgi kõige enam põllumajandus, metsamajandus ja kalapüügi valdkonna ettevõtteid (233 üksust). Järgnesid ehitusvaldkonna ettevõtted (144 üksust) ning hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remondi valdkonna ettevõtted (93 üksust). Registrite ja Informatsioonisüsteemi Keskuse andmete alusel on töötajate arvu poolest suurimateks ettevõteteks Timberston OÜ, Oniar OÜ, Joutsen OÜ, GRADA MÖÖBEL OÜ, Märjamaa Haigla AS, Osaühing Wellspa, ERA Valduse Aktsiaselts ja OÜ Orgita Põld.

Ettevõtluse arendamisel on oluline ka koostöö ettevõtjate ühenduste ja piirkondlike partneritega. Märjamaa piirkonnas tegutsevad aktiivsed ettevõtjate ühendused:

- MTÜ Märjamaa Ettevõtjate Piirkondlik Ühendus (MEPÜ),
- MTÜ Raplamaa Ettevõtjate Ühing (REÜ),
- MTÜ Ettevõtlikud Naised Raplamaal.

Koostöö nende organisatsioonidega aitab paremini kaardistada ettevõtjate vajadusi, vahendada infot toetusvõimaluste kohta ning kujundada omavalitsuse rolli ettevõtluskeskkonna arendamisel.

Tööjõu kättesaadavus on ettevõtluse arengu üks keskseid küsimusi. Piirkonnas on puudus kvalifitseeritud tööjõust ning osa ettevõtjaid kasutab tööjõuvajaduse katmiseks välistööjõudu. 2026 aasta mai seisuga oli Märjamaa vallas registreeritud töötuid vanuserühmades (16–55 ja vanemad) kokku 100, nendest mehi 53 (2025. aastal 93) ja naisi 47 (2025. a 102), mis on võrreldes 2025. aasta maikuuga 95 in vähem. Vanuserühmas 16–24 eluaastat oli töötuid kokku 14 (2025. a 33 in), mehi 10 (2025. a 15) ja naisi 4 (2025. a 18), vanuserühmas 25–54 eluaastat oli töötuid kokku 86 (2025 a. 117), mehi 43 (2025. a 49) ja naisi 43 (2025. a 68), vanuserühmas 55 eluaastat ja vanemad oli töötuid kokku 33 (2025. a 45), mehi 18 (2025. a 29) ja naisi 15 (2025. a 16) (Eesti Töötukassa [26]). Töötuse määr Rapla maakonnas seisuga 2026. aasta mai oli 4,8% Eesti keskmine 5,6%.[27]

2026 aastal oli Märjamaa vallas töötajaid saajaid 1941 ning keskmine brutokuupalk oli 1578 eurot[28]. Võrreldes 2025. aasta sama perioodiga, mil keskmine brutokuupalk oli 1479 eurot ja töötajate arv 1995, kasvas keskmine brutokuupalk 99 euro võrra ehk 6,7%, samal ajal kui töötajate arv vähenes 54 inimese võrra ehk 2,7%. Soolise palgalõhe vaates oli meeste keskmine brutokuupalk 1769 eurot ja naiste oma 1610 eurot. Seega teenisid mehed keskmiselt 159 eurot ehk 9,9% rohkem kui naised. Märjamaa valla keskmine brutokuupalk moodustas 2026. aasta I kvartalis 93,6% Rapla maakonna keskmisest brutopalgast (1686 eurot), 73,9% Eesti keskmisest brutopalgast (2135 eurot) ning 65,6% Harjumaa keskmisest brutopalgast (2406 eurot). (Statistikaamet [29])

Tööturu ja sissetulekute näitajad viitavad, et Märjamaa valla palgatase jääb Eesti keskmisest madalamaks. See võib soodustada elanike liikumist kõrgema palgatasemega toimepiirkondadesse ning raskendada kohalikel ettevõtetel vajalike töötajate leidmist. Märjamaa valla vaates on seetõttu

[23] https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus__majandusuksused__ettevetluse-demograafia/ER071U/table/tableViewLayout2
[24] https://ariregister.rik.ee/est/company_search_result/801d65a?name_or_code=
[25] https://juhtimislauad.stat.ee/et/piirkondlik-statistika-3/marjamaa-vald-66
[26] https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu__tooturg__tootud__luhiajastatistika/TT065/table/tableViewLayout2
[27] https://public.tableau.com/app/profile/eesti.tootukassa/viz/Registreeritudttud/Reg_ttudprofiil
[28] https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus__palk-ja-toojeukulu__palk__luhiajastatistika/PA117/table/tableViewLayout2
[29] https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus__palk-ja-toojeukulu__palk__luhiajastatistika/PA117

oluline toetada kõrgema lisandväärtusega töökohtade teket, ettevõtete arengut ning koostööd haridusasutuste ja tööandjate vahel.

Tabelis 13 kajastatakse Rahandusministeeriumi kevadise majandusprognoosi 2026[30] ja Rahandusministeeriumi pikaajalise prognoosi kuni 2070 olulisemaid majandusnäitajaid[31] .

Tabel 13. Rahandusministeeriumi prognoositud olulisemad majandusnäitajad

majandusnäitajad	2025	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Reaalse SKP aastakasv (%)	0,6	2,3	2,5	2,3	2,2	2,1
Tööpuudus (%)	7,5	6,7	6,4	6,3	6,2	6,1
Keskmine kuupalk (€)	2093	2201	2305	2409	2514	2620
Palgakasv (%)	5,6	5,2	4,7	4,4	4,3	4,2

* prognoos

Majanduskeskkonna ülevaade on kajastatud arengukava lisas 3 „Märjamaa valla eelarvestrateegia 2026–2029“ peatükis 2.

Väljakutsed:

- Valla ja piirkonna ettevõtete koostöö arendamine.
- Orgita ettevõtlusala väljaarendamine ja toimimine.
- Soodustada omavalitsuse ettevõtluskeskkonna arengustrateegia elluviimiseks kodulähedaste töökohtade teket ja seeläbi parandada elukeskkonda.
- Elamis- ja üüripindade puudumine.
- Ettevõtete kaasamine kriisireguleerimise protsessi ning ühise kriisivaru moodustamine.

Eesmärk:

- **Märjamaal on atraktiivsed ettevõtluspiirkonnad ning ettevõtlikud inimesed tagavad kõrge tööhõive ja tasuvad töökohad piirkonnas.**
- **Märjamaa alevi ja selle ümbruse (Sõtke ja Orgita küla) ettevõtlus- ja tootmisalade taristu on uuendatud, et luua uusi töökohti.**
- **Märjamaa vallas on tagatud elu- ja üüripindade piisav kättesaadavus ning mitmekesisus.**
- **Märjamaa ettevõtted on kriiskindlad ning võimelised rakendama kriisiolukorra lahendamiseks olemasolevaid ressursse.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Ettevõtete iive kolme aasta keskmisena (algtase: +20 ajavahemikus 2019–2021; sihttase: vähemalt +30) (allikas: ESA).
- Tööjõus osalemise määr (algtase: 2022. aastal 70,4 %; sihttase: kasvav, 2035 vähemalt Eesti keskmisel tasemel).
- Töötuse määra vähenemine 2030 aastaks 4%-le, algtase 6% aastal 2023.

Valla arengukava aitab ellu viia Raplamaa arengustrateegia 2035+ eesmärki – luua Raplamaal atraktiivne ettevõtluskeskkond, kus saaksid tegutseda ja areneda väga mitmete valdkondade ettevõtted, millel on hea ekspordivõimekus ja kus luuakse kõrget lisandväärtust.

[30] https://www.fin.ee/riigi-rahandus-ja-maksud/fiskaalpoliitika-ja-majandus/rahandusministeeriumi-majandusprognoos

[31] https://www.fin.ee/media/7245/download

3.6.2. Turism[32]

Turismist, sealhulgas turismist maapiirkonnas, on saanud üks tähtsamaid majandustegevusi maailmas, kuna inimesed väljendavad üha enam oma kavatsusi veeta aega looduses, maapiirkonnas, avastada traditsiooniliste külade elu, arendada enda kultuurilisi teadmisi jne. Maapiirkonna arendamisel turismisihtkohaks saab lähtuda looduslikust keskkonnast, traditsioonilisest arhitektuurist, käsitööst ja teenuste olemasolust, samuti rikkast kultuurilisest ja ajaloolisest taustast. Kultuurilised, spordi ja traditsioonilised sündmused annavad samuti panuse turismi arenguks.

Märjamaa vallal on asukohast lähtuvalt potentsiaali turismisihtkoha arendamiseks. Looduslähedane keskkond ja palju loodusväärtusi, rikkalik kultuuripärand, traditsioonilised sündmused on need võimalused, mille kaudu piirkonda turundada ja väärtustada. Maapiirkonna turismi arendamisel on oluline siduda loodusväärtused, kultuuripärand, kohalikud lood, sündmused, majutus- ja toitlustusteenused ning külastajale arusaadav info terviklikuks külastajakogemuseks.

Valla looduskeskkond on mitmekesine, kuna siin on mitmed jõed, karsti- ja looduskaitsealad, loodus- ja maavarad, pargid, sood ja rabad ning üle poole valla territooriumist katab mets. Looduslähedane keskkond loob võimalusi puhke-, loodus- ja aktiivturismi arendamiseks ning piirkonna väärtustamiseks nii kohalike elanike kui ka külastajate jaoks.

Tõmbekohaks on Varbola linnus, mis on Eestimaa võimsamaid muinaslinnuseid, kus on võimalik tutvuda keskaegsete piiramisrajatistega. Lisaks veel Põrgupõhja punker, Vana-Vigala mõis ja mõisapark, Haimre park ja kabel, Hirvepark, Niidiaia tammik, Konuvere kivisild, Russalu kivisild ning Vigala, Velise ja Märjamaa kirik.

Samuti asuvad valla territooriumi erinevates piirkondades mitmed mõisad, nt Kasti mõis, Konuvere mõis, Loodna mõis, Mõisamaa mõis, Päärdu mõis, Russalu mõis, Sipa mõis, Sooniste mõis, Teenuse mõis, Vaimõisa mõis, Valgu mõis ja Vana-Vigala mõis. Osa mõisatest ja turismipotentsiaaliga objektidest on eraomandis, mistõttu sõltub nende arendamine omanike, kogukondade ja omavalitsuse koostööst.

Turismi ja sündmuste korraldamise seisukohalt on olulised majutus- ja ürituspaigad, nagu Luhtre Turismitalu, Ruunawere Postimõis hotell, Ohukotsu küün, Märjamaa Hostel&Pubi, Hirvepargi hostel ja teised piirkonna teenusepakkujad. Märjamaa valla tuntust toetavad piirkondlikud sündmused, sealhulgas Märjamaa Suvefest (endise nimega Märjamaa Folk ja Märjamaa Päevad), Hard Rock Laager, Velise sügislaat ja Poti laat. Ajaloo-, kultuuri-, haridus- ja rahvapärimuse sihtkohana on oluline potentsiaal Sillaotsa Talumuuseumil.

Turismi arendamisel on oluline liikuda üksikute objektide tutvustamiselt tervikliku sihtkoha kujundamisele. Selleks tuleb kaardistada turismiobjektid ja -teenused, kujundada Märjamaa kui sihtkoha turunduskontseptsioon, parandada külastusinfo kättesaadavust ning arendada elektroonilist vaatamisväärsuste kaarti. Samuti vajavad tähelepanu viidastus, ligipääsuteed, parkimisvõimalused, külastajainfo ja turismiobjektide sidumine temaatiliste marsruutidega.

Märjamaa valla turismipotentsiaali parem kasutamine eeldab süsteemset koostööd turismiettevõtjate, kogukondade, kultuuri- ja mäluasutuste, maaomanike, sündmuste korraldajate ning maakondlike arendusorganisatsioonidega. Turismiarenduse eesmärk ei ole üksnes külastajate arvu suurendamine, vaid ka kohaliku ettevõtluse toetamine, piirkonna maine tugevdamine, kultuuripärandi hoidmine ning kohalike elanike jaoks kvaliteetsema elu- ja puhkevõimaluste keskkonna loomine.

[32] Turismi peatüki koostamisel on aluseks võetud Kristin Pärna lõputöö „Sihtkoha arendamine maapiirkonnas Märjamaa valla näitel“ (Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž 2018)

Väljakutsed:

- Märjamaa valla turismipotentsiaal on kasutusele võetud.
- Märjamaa on atraktiivne turismisihtkoht.
- Turismisihtkohad ja -väärtused on kaardistatud.
- Luua Märjamaa kui sihtkoha turunduskontseptsioon.
- Märjamaa uue tunnuslause, sümboolika ja logo väljatöötamine.
- Turismiobjektide ning muinsuskaitsealuste objektide juurdepääsuteede rajamine ja/või rekonstrueerimine.
- Märjamaa kui turismisihtkoha turismiobjektide kaardistamine ning elektroonilise vaatamisväärsuste kaardi loomine ning turundamine.

Eesmärk:

- **Märjamaa vald on populaarne turismisihtkoht, turismipotentsiaal on hästi ära kasutatud ning turismiarendajad teevad omavahel koostööd. Välja on arendatud mitmekesised turismiteenused ja -tooted erineva huvi, soovide ning võimalustega inimestele.**

3.7. Ühistransport

Märjamaa vallas on ainukeseks ühistranspordi liigiks bussitransport. Valla suur territoorium, hajaasustuslik asustusmuster ja teenuste koondumine suurematesse keskustesse muudavad ühistranspordi kättesaadavuse oluliseks nii igapäevase liikumise, hariduse, töökohtade, avalike teenuste kui ka sotsiaalse toimetuleku seisukohalt.

Bussitranspordi võiks tinglikult jaotada kolmeks:

1. Kaugliinid – kaugliinid on suures osas kommertsalustel Tallinn-Pärnu ja Haapsalu-Tartu suunal tegutsevad bussiliinid. Need liinid toimivad valdavalt kommertsalustel ning nende korraldus sõltub vedajate ja Transpordiameti otsustest.
2. Maakonnaliinid – maakonnaliinide kaudu on ühendatud vallakeskus ja külad maakonnakeskusega.
3. Õpilastransport – valla poolt rahastatavad ning tellitavad koole teenindavad eritranspordiliinid, valdavalt vallasisene.

Märjamaa Vallavalitsus on Raplamaal ühistransporti korraldava MTÜ Põhja-Eesti Ühistranspordikeskuse (PEÜTK) liige. Kaugliinide korraldamisel tehakse aktiivset koostööd Transpordiametiga. Õpilastransporti korraldab Märjamaa Vallavalitsus, kus arvestatakse koolivõrgu, tunniplaanide, piirkondade paiknemise ja laste turvalise liikumise vajadustega.

Ühistranspordi korraldamise üks peamisi väljakutseid on ühenduste sobivus elanike tegelike liikumisvajadustega. Hajaasustusega piirkondades ei pruugi tavapärane liinipõhine ühistransport tagada piisavat kättesaadavust, eriti juhul, kui liikumisvajadus on ebaregulaarne või seotud tervishoiu-, sotsiaal-, haridus- või ametiasutuste külastamisega. Seetõttu tuleb ühistranspordi arendamisel hinnata lisaks tavaliinidele ka paindlikumaid lahendusi, sealhulgas nõudetranspordi võimalusi.

Oluline on parandada erinevate liinide omavahelist ühilduvust ja ümberistumisvõimalusi. Ühistranspordi kasutatavust mõjutavad lisaks liinigraafikutele ka bussipeatuste asukoht, ligipääsetavus, ootealade seisukord, info kättesaadavus, ühenduste sobivus kooli- ja tööaegadega

ning liikumisvõimalused eri vanuse- ja kasutajagruppidele. Erilist tähelepanu vajavad eakad, noored, erivajadusega inimesed ja autota leibkonnad.

Edasises arendustegevuses on oluline käsitleda ühistransporti koos liikuvuse, teede, kergliiklusteede, bussipeatuste, õpilastranspordi, sotsiaaltranspordi ja piirkondlike teenuste kättesaadavusega. Ühistranspordivõrgu arendamine peab lähtuma elanike vajadustest, piirkondlikust tasakaalust, ühenduste toimivusest ning teenuse kasutusmugavusest.

Väljakutsed:

- Ühistranspordikorraldus ja liinigraafikud ei rahulda elanike vajadusi.
- Ühendused piirkondade ja eritasandiliste keskustega ei ole piisavad.
- Ühistranspordi kasutamise võimalused ei ole tagatud kõikides piirkondades.
- Transpordivõrgustik ei ole optimaalne ja erinevate liinide ühilduvusega on probleeme, täiendamist vajavad ümberistumise võimalused.
- Nõudetranspordi võimaluste arendamine.

Eesmärk:

- **Ühistranspordi võrk on inimeste vajadusi arvestav, mugav ja turvaline liikumisvõimalus.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Elanike rahulolu ühistranspordiga on vähemalt 65%, algtase 2025. aastal 50%.

3.8. Valla juhtimine, koostöö ja avalik kord

3.8.1. Juhtimine

Märjamaa valla juhtimise keskne ülesanne on tagada elanikele kvaliteetsed, kättesaadavad ja vajaduspõhised avalikud teenused valla eri piirkondades. Valla suur territoorium, hajaasustus, rahvastiku vähenemine ja teenuste koondumise surve eeldavad senisest süsteemsemat juhtimist, andmepõhist otsustamist ning piirkondade eripärade arvestamist.

Juhtimiskvaliteedi seisukohalt on oluline, et vallavalitsuse töökorraldus, teenused, kommunikatsioon ja kaasamispraktikad toetaksid elanike usaldust ning võimaldaksid varakult märgata piirkondlikke vajadusi. Märjamaa valla juhtimises tuleb tugevdada valdkondadeülest koostööd, sest haridus, sotsiaalhoolekanne, liikuvus, elamu- ja kommunaalmajandus, turvalisus ning ettevõtluskeskkond on omavahel seotud.

Valla juhtimisel on strateegiliste dokumentidena aluseks valla üldplaneering ja arengukava. Finantsplaneerimisel lähtutakse eelarvestrateegiast, mis koostatakse neljaks eelseisvaks eelarveaastaks. Käesolevat arengukava toetavad valdkondlikud arengukavad (valla ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamise kava, jäätmekava, energiamajanduse arengukava, haridusasutuste arengukavad), vajadusel koostatakse täiendavalt nt teehoiukava ja teisi valdkondlikke arengukavasid.

Valla juhtimine on avatud, kõigil elanikel on võimalik otsuste kujundamisel kaasa rääkida. Strateegiliste investeeringute kavandamine toimub keskselt, kohapealsete küsimuste arutamine ja lahenduste leidmine piirkonnapõhiselt ja võimalikult rohujuure tasandil. Valla arengu suunamine toimub tasakaalustatult, vald toetab sidusust erinevate piirkondade, sh keskus-tagamaa vahel.

Avalikke teenuseid osutatakse lähtudes kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses sätestatust ja kohalikest vajadustest lähtuvalt. Teenuste korraldamisel on oluline tagada nende kättesaadavus, kvaliteet, kasutajasõbralikkus ja jätkusuutlikkus. Valla suur territoorium ja hajaasustus eeldavad, et teenuseid kavandatakse nii vallakeskuse kui ka piirkondade vajadusi arvestades ning hinnatakse regulaarselt teenuste toimimist, kulutõhusust ja kasutajate vajadusi.

Märjamaa valla koosseisus on Vigala osavald, mille piir on määratud endise Vigala valla välispiiriga. Osavalla eesmärk on kohaliku initsiatiivi ja identiteedi hoidmine, piirkonna elanike kaasamine kohaliku elu küsimuste otsustamisse ning piirkondlike huvide esindamine valla ülesannete täitmisel. Osavalla elanike esinduskoguks on osavallakogu. Osavallakogu töövormiks on koosolekud.

Valla avalike teenuste kvaliteet sõltub lisaks sisulisele teenusekorraldusele ka tugiteenuste ja haldusfunktsioonide toimimisest. Vallale kuuluvate hoonete, rajatiste, avaliku ruumi, haljasalade, kalmistute, kergliiklusteede, bussiootepaviljonide ja muu vallavara korrashoid eeldab toimivat töökorraldust, piisavat tehnikat, töövahendeid ning hoiutingimusi. Märjamaa valla haldusfunktsioonid on praegu korraldatud osaliselt hallatavates asutustes ja osaliselt vallavalitsuse vallaülese haldusüksuse kaudu. Märjamaa valla eesmärk on kujundada vallaülene keskne haldusbaas, mille loomisega tuleb vaadata üle ka, millised tugifunktsioonid on otstarbekas korraldada hallatavates asutustes kohapeal ja millised vallaüleselt keskse haldusüksuse kaudu. Keskse haldusbaasi kasutuselevõtt on kavandatud etapiviisiliselt, eeldatavalt perioodil 2027- 2028. Üleminekuperioodil täpsustatakse haldusüksuse töökorraldus.

Valla vara tõhusaks majandamiseks on oluline hinnata olemasolevate hoonete ja rajatiste kasutuskoormust, ülalpidamiskulusid ning võimalusi nende mitmekülgsemaks kasutamiseks. Sealhulgas tuleb analüüsida spordisaalide, võimlate ja kogukondlike ruumide ühiskasutuse võimalusi, soodustades hallatavate asutuste ja kogukondade koostööd. Eesmärk on suurendada olemasoleva taristu kasutamise tulemuslikkust, parandada avalike teenuste kättesaadavust ning tagada valla vara otstarbekas ja kulutõhus majandamine.

Avalike teenuste kvaliteet sõltub otseselt vallavalitsuse ja hallatavate asutuste töötajate professionaalsusest, motiveeritusest ja töötingimustest. Valla suur territoorium, valdkondade keerukus, spetsialistide piiratud tööturg ja kasvavad nõuded avalikele teenustele suurendavad survet personalijuhtimise süsteemsusele. Eriti oluline on tagada võtmevaldkondades piisav ametialane pädevus, töötajate järelkasv, asendatavus ning konkurentsivõimelised töötingimused.

Märjamaa vald peab olema atraktiivne ja usaldusväärne tööandja nii vallavalitsuse teenistujatele kui ka hallatavate asutuste töötajatele. Selleks on oluline arendada arenguvestluste, koolitusvajaduse hindamise, töötajate rahulolu, värbamise, sisseelamise, juhtide toetamise ja töökorralduse süsteemsust. Personalijuhtimine ei ole üksnes sisemine halduskü simus, vaid otsene eeldus avalike teenuste kvaliteedi, järjepidevuse ja kättesaadavuse tagamiseks.

Kohaliku omavalitsuse püsivad kriisiülesanded suurendavad vajadust selge kriisijuhtimise, rollijaotuse, asendatavuse, personali väljaõppe ning ressursiplaneerimise järele. Kriisiülesannete täitmine ei saa tugineda üksnes tavapärasele töökorraldusele, vaid eeldab ametnike ja hallatavate asutuste juhtide kriisirollide määratlemist, koostööharjutusi, varude ja vahendite planeerimist ning vajadusel täiendava tööjõu või kompetentsi kaasamist.

Väljakutsed:

- Valla suur territoorium ja piirkondade erinev arengutase raskendavad teenuste ühtlast korraldamist.
- Tagada elanikele hea ja turvaline elu jätkusuutlikus omavalitsuses.

- Muuta omavalitsusüksuste osutatavad teenused mitmekesisemaks, kvaliteetsemaks ja suurendada nende kättesaadavust.
- Valla hallatavate hoonete ja rajatiste kasutuskoormus ning ülalpidamiskulude põhjendatus vajavad terviklikku hindamist, et leida võimalusi olemasoleva taristu tõhusamaks ja mitmekülgsemaks kasutamiseks.
- Suurendada elanike võimekust oma probleeme iseseisvalt lahendada.
- Võimaldada juurdepääs teenustele, mis nõuavad ametnike suurt professionaalsust.
- Kaasata valitsemisel elanikud ja kodanikuühendused oma elukeskkonna korraldamisse.
- Värvata omavalitsuse teenistusse erialase pädevusega ja motiveeritud spetsialistid ning tagada teenistujatele konkurentsivõimeline töötasu ja motivatsioonipakett.
- Konkurentsivõimelise töötasu ja motivatsioonipaketi tagamine on keeruline piiratud eelarvevõimaluste tingimustes.
- Olla omavalitsusena võimekas ja usaldusväärne koostööpartner nii siseriiklikult kui rahvusvahelisel tasandil.
- Kriisiülesannete täitmiseks vajaliku personali, pädevuse, varude ja rahaliste ressursside planeerimine vajab süsteemset korraldust.

Eesmärk:

- **Vallas toimib strateegiline, avatud ja kogukonda kaasav juhtimismudel.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Elanike rahulolu omavalitsuse juhtimisega vähemalt 65%, algtase 2025. aastal alla 50%.
- Elanike rahulolu kaasamise ja otsustusprotsesside läbipaistvusega vähemalt 65%, algtase 2025. aastal alla 50%.
- Elanike rahulolu pakutavatest teenustest vähemalt 75%, algtase 2025. aastal vähemalt 50%.

3.8.2. Piirkondlik ja rahvusvaheline koostöö

Märjamaa vald on Eesti Linnade ja Valdade Liidu ning Raplamaa Omavalitsuste Liidu liige.

Märjamaa vallal on rahvusvahelised koostöö- ja sõprussuhted järgmiste välisriikide omavalitsustega:
- Vara Kommuun Rootsis,
- Raahe vald Soomes,
- Cesvaine piirkond Lätis (1. juuli 2021 ühines Cesvaine vald Madona vallaga),
- Łącko vald Poolas.

Välissuhete arendamine põhineb vastastikustel kokkulepetel, mille eesmärgiks on kasulike praktikate ja kogemuste tutvustamine ning inimeste omavaheline suhtlus kultuuri-, sotsiaal-, haridus-, ettevõtlus- jm valdkonnas.

Eesmärk:

- **Lähtuvalt vastastikusest huvist tehakse koostööd kõigi Eesti omavalitsustega.**
- **Säilitatakse olemasolevaid ja luuakse uusi vastastikusel huvil põhinevaid rahvusvahelisi koostöö- ja sõprussuhteid.**

3.8.3. Avalik kord ja turvalisus

Turvalisus on elukeskkonna kvaliteedi oluline osa ning hõlmab avalikku korda, liiklusohutust, kriisivalmidust, tuleohutust, kogukondlikku märkamist, keskkonnariske ja turvalist avalikku ruumi. Turvalisuse tagamine peab põhinema koostööl Politsei- ja Piirivalveameti, Päästeameti, Kaitseliidu, vabatahtlike ühenduste, kogukondade, haridusasutuste, ettevõtjate ja kohaliku omavalitsuse vahel.

Märjamaa vallas on sõlmitud korra kaitseks leping turvafirmaga Forus Security AS (endine Securitas Eesti AS). Valla hallatavate asutuste territooriumidele ja avaliku kasutusega objektidele on paigaldatud turvakaamerad. Kokku on paigaldatud 25 turvakaamerat, mis toetavad vara kaitset, avaliku korra tagamist ja juhtumite järelhindamist. Samas vajab valvekaamerate võrgustik ja tehniline kvaliteet järjepidevat arendamist, et see vastaks paremini tänapäevastele turvalisuse, andmekaitse ja operatiivse reageerimise vajadustele.

Märjamaa vallas tegutseb riiklik päästekomando asukohaga Märjamaa alev ja neli vabatahtlikku päästekomandot: Valgus, Varbolas, Lauknal ja Vana-Vigalas. Vabatahtlikel päästjatel on oluline roll turvalisuse tagamisel, ennetustöös, kogukondlikus valmisolekus ja kiiremas reageerimises valla eri piirkondades. Vald teeb koostööd Politsei- ja Piirivalveametiga ning tunnustab abipolitseinikke nende panuse eest avaliku korra tagamisel.

Märjamaa vallas tegutseb Kaitseliit ning aktiivsed on ka Naiskodukaitse, Kodutütarde ja Noorkotkaste rühmad. Naiskodukaitse Märjamaa ringkond korraldab erinevaid lastele ja peredele suunatud tegevusi ning on kaasatud aktiivselt piirkonna sündmuste läbiviimisesse. Kaitseliidu ja selle eriorganisatsioonide tegevus toetab kogukondlikku valmisolekut, elanikkonnakaitset, noorte väärtuskasvatust ning elanike kriisiteadlikkuse suurendamist.

Rapla maakonnas tegutseb Raplamaa Omavalitsuste Liidu juurde moodustatud Rapla maakonna turvalisuse nõukogu, mille eesmärk on edendada maakondlikku koostööd turvalisuse ja kriisivalmiduse valdkonnas. Nõukogusse kuuluvad maakonna nelja omavalitsuse vallavanemad ning turvalisuse ja elanikkonnakaitsega seotud asutuste ja organisatsioonide esindajad. Lisaks on Märjamaa Vallavalitsus moodustanud valla kriisistaabi, mille ülesanne on korraldada ja koordineerida valla tegevust kriisiolukordades.

Kohaliku omavalitsuse kriisivalmidus hõlmab elutähtsate ja teiste oluliste teenuste toimepidevuse tagamisele kaasaaitamist, evakuatsioonikohtade kavandamist ja kasutuselevõtuks valmistumist, ulatusliku evakuatsiooni korraldamisel osalemist, vältimatu sotsiaalabi ja teiste oluliste kohalike teenuste kättesaadavuse tagamist ning elanike teavitamist ja juhendamist oma pädevuse piires. Nende ülesannete täitmine eeldab selget kriisijuhtimise korraldust, ajakohaseid kriisiplaane, toimivat infovahetust ning koostööd riigiasutuste, kogukondade ja vabatahtlikega.

Kriisivalmiduse ja toimepidevuse seisukohalt on oluline hinnata nende maa-alade, ehitiste, seadmete ja taristu kaitset ning kasutuskindlust, mis on vajalikud avalike teenuste, elanikkonnakaitse tegevuste ja kohaliku omavalitsuse kriisiülesannete täitmiseks. See hõlmab muu hulgas objektide ligipääsu, valve, tehnilise toimimise, varustuse hoiustamise ja operatiivse kasutuselevõtu korraldust. Nende küsimuste läbimõtlemine on osa valla kriisivalmiduse ja toimepidevuse planeerimisest.

Ulatusliku kriisi korral peab vald olema valmis korraldama elanikele esmast tuge, sealhulgas vältimatut sotsiaalabi, teavitamist, ajutist majutust, esmavajalike teenuste kättesaadavust ja vajadusel kerksuskeskuste toimimist. Valla suur territoorium ja hajaasustus suurendavad vajadust piirkondliku valmisoleku järele, et kriisiolukorras oleks abi ja info kättesaadav ka keskustest kaugemal elavatele inimestele.

Kriisivalmiduse arendamisel tuleb eraldi hinnata valla hallatavate hoonete sobivust varjumiseks, evakuatsioonikohtadeks, kerksuskeskusteks või ajutiseks majutuseks. Uute hoonete kavandamisel

ning olemasolevate hoonete rekonstrueerimisel tuleb arvestada varjumise, ligipääsetavuse, varutoite, side, vee, sanitaartingimuste, toidu ja joogivee korralduse ning evakueeritud isikute vastuvõtmise vajadusega.

Edasises arendustegevuses on oluline tugevdada ennetustööd, elanike kriisiteadlikkust, kogukondlikku valmisolekut ja omavalitsuse kriisialast võimekust. Turvalisuse valdkonda tuleb käsitleda seotuna avaliku ruumi, liikluskorralduse, tänavavalgustuse, sotsiaalhoolekande, haridusasutuste, noorsootöö, keskkonnariskide ja kommunikatsiooniga.

Väljakutsed:

- Valvekaamerate võrgustik ja kvaliteet ei ole piisav turvalisuse tagamiseks ja kahjude hindamiseks.
- Operatiivne ja osapooli rahuldav valvekaamerate jälgimissüsteem puudub.
- Elanikkonnakaitse tegevustele pööratakse vähe tähelepanu.
- Ulatusliku kriisi korral puudub võime suurele hulgale abivajajatele vältimatut sotsiaalabi korraldada.
- Kerksuskeskuste arendamine.
- Valla suur territoorium ja hajaasustus muudavad kriisiolukorras abi, info ja teenuste kättesaadavuse tagamise keerukamaks.
- Kogukondade, vabatahtlike ja ametkondade koostöö vajab regulaarset harjutamist ja läbimõeldud tööjaotust.
- Kohaliku omavalitsuse püsivate kriisiülesannete täitmise võimekus vajab hindamist ja tegevustesse planeerimist.
- Evakuatsioonikohtade, varjumiskohtade, kerksuskeskuste ja ajutise majutuse lahendused vajavad kaardistamist ning arendamist.
- Valla hallatavate hoonete ehitamisel ja rekonstrueerimisel tuleb arvestada elanikkonnakaitse ja kriisivalmiduse nõuetega.
- Kriisiülesannete täitmiseks vajalikud ressursid, varud ja vastutajad vajavad kavandamist tegevuskavas, investeeringute kavas ja eelarvestrateegias.

Eesmärk:

- **Märjamaa vallas on turvaline elada, toimib koostöö politsei, päästeameti, kaitseliidu ja teiste vabatahtlike organisatsioonide vahel.**
- **Suurenenud on elanike kriisiteadlikkus ja iseseisev valmisolek, inimesed suudavad end kriisi ajal kuni abi saabumiseni ise kaitsta ning vajaduse korral üksteist aidata.**
- **Suurenenud on kohaliku omavalitsuse tasandi kriisialane võime.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Registreeritud väärtegude arv väheneb või püsib kontrolli all, algtase 2021. aastal 87 väärtegu.
- Tulekahjude arv väheneb väheneb või püsib kontrolli all ,algtase 2021. aastal 10 tulekahju.
- Kriisiteadlikkust suurendavate teavitustegevuste, koolituste või infopäevade arv kasvab, aastaks 2030 vähemalt 1 tegevus aastas, algtase hindamata (2026).
- Kohaliku omavalitsuse püsivate kriisiülesannete täitmise võimekus on hinnatud; algtase 2026 a. hindamata; sihttase 2027 aastaks on kriisiülesannete täitmise võimekuse analüüs koostatud.
- Evakuatsioonikohtade ja kerksuskeskuste võrgustik on kaardistatud; algtase 2026: arendamisel; sihttase 2028: evakuatsioonikohad ja kerksuskeskused on määratud ning nende esmane valmisolek hinnatud.

- Valla hallatavate hoonete varjumis-, evakuatsiooni- ja ajutise majutuse sobivus on hinnatud; algtase 2026: terviklik ülevaade puudub; sihttase 2028: prioriteetsete hoonete sobivuse analüüs on koostatud.
- Kriisiolukorras vältimatu sotsiaalabi ja evakueeritud isikute vastuvõtu tegevusplaan on koostatud; algtase 2026: puudub terviklik tegevusplaan; sihttase 2027: tegevusplaan on koostatud ja vastutajad määratud.
- Vallavalitsuse ja hallatavate asutuste kriisirollid on määratud ning töötajate väljaõpe toimub regulaarselt; algtase 2026: vajab süsteemset kaardistamist; sihttase 2030: kriisirollid on määratud ja vähemalt kord aastas toimub kriisivalmiduse harjutus või koolitus.

Valla arengukava aitab ellu viia Siseturvalisuse arengukava 2020-2030[33] ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ eesmärki – ennetava ja turvalise elukeskkonna kujundamine, kiire ja asjatundlik abi, kindel sisejulgeolek, tark ja innovaatiline siseturvalisus.

[33] https://www.siseministeerium.ee/stak2030

4. ARENGUKAVA SEIRE

Märjamaa valla arengukava ja eelarvestrateegia elluviimise seire toimub regulaarselt ning on osa valla strateegilise juhtimise ja eelarveprotsessi tervikust. Seire eesmärk on hinnata arengukavas seatud eesmärkide täitmist, tegevuste elluviimist, indikaatorite muutumist ning arengukava ja eelarvestrateegia ajakohastamise vajadust.

Vastavalt Märjamaa Vallavolikogu 25.08.2026 määrusele nr 19 „Märjamaa valla arengukava ja eelarvestrateegia koostamise kord„ korraldab arengukava seiret Märjamaa vallavalitsus. Kui vallavalitsus ei ole määranud teistsugust tähtaega, esitavad vallavalitsuse struktuuriüksuste juhid vallavalitsusele oma valdkonna kohta hiljemalt iga aasta 1. märtsiks andmed arengukava arengueesmärkide täitmise ja tegevuste elluviimise kohta.

Seire käigus kogutakse ja hinnatakse andmeid eelneva kalendriaasta kohta. Seireandmete põhjal koostatakse ülevaade arengukavas ettenähtud eesmärkide täitmisest ning see esitatakse Märjamaa valla majandusaasta aruandes. Vajaduse korral tehakse seire tulemuste põhjal ettepanekud arengukava, tegevuskava, investeeringute kava või eelarvestrateegia muutmiseks.

Arengukava ja eelarvestrateegia iga-aastase muutmise käigus täpsustatakse nelja eelseisva eelarveaasta arengusuunad, ajakohastatakse arengukava tekstiosa, uuendatakse arvandmeid, hetkeolukorra kirjeldust, prognoose ja eesmärkide täitmise seireandmeid ning vaadatakse üle tegevuskava, prioriteedid, investeeringute kava ja eelarvestrateegia.

Arengukava ja eelarvestrateegia on aluseks Märjamaa vallas erinevate eluvaldkondade arengu lõimimisel ja koordineerimisele, valla eelarve koostamisele, pikaajaliste kohustuste võtmisele, varaga tehingute tegemisele, investeeringute kavandamisele ning investeeringutoetuste taotlemisele. Seetõttu tuleb seire tulemusi kasutada valla eelarve, tegevuskava, investeeringute kava ja eelarvestrateegia koostamisel ning muutmisel.

Arengukava seire ja muutmise kaudu tagatakse, et arengukava püsib ajakohane, on kooskõlas valla tegelike arenguvajaduste ja finantsvõimalustega ning toetab Märjamaa valla pikaajaliste eesmärkide elluviimist.

LISAD

Lisa 1. Märjamaa valla tegevuskava

(Lisatud eraldi dokumendina)

Lisa 2. Märjamaa valla investeeringute kava 2026-2030

(Lisatud eraldi dokumendina)

Lisa 3. Märjamaa valla eelarvestrateegia 2027-2030

(Lisatud eraldi dokumendina)